

PÅ AVSTÅND

Dagbokstankar och lyriska infall under peståret 2020

Ylva Silverbern

FÖRORD

I november 2020 utlyste Biblioteksutveckling i Kronoberg och Blekinge 10 uppdrag för att stödja de båda länens litteraturskapare som genom pandemin fått se sina inkomstmöjligheter starkt reducerade. I min ansökan, som beviljades i december, skrev jag att min avsikt var att i dagboksform beskriva pandemins framskridande under året 2020, de tankar och känslor som denna gett upphov till, med paralleller till andra pandemier och katastrofer. Tankar och känslor, både på det individuella planet och det samhälleliga, beskrivna i prosaform varvat med lyriska uttryck för känslor och stämningar.

Med titeln *På avstånd* vill jag inte bara anknyta till pandemins mantra att hålla avstånd till det mesta och särskilt till varandra, utan också reflektera över mitt eget liv och mina rötter, något som det kan finnas grund för och kanske också behov av när man passerat 70-årsdagen.

Utgångspunkten har varit mina egna dagboksanteckningar som bearbetats och kompletterats under skrivandets gång, en process som färgats och påverkats av den mycket speciella situationen under året.

När jag nu i mars avslutar uppdraget, kan jag konstatera att förhoppningarna om att pandemin skulle ha avtagit, att en stor del av befolkningen skulle vara vaccinerad och att möjligheterna att krama sina kära till påsk, har kommit på skam. Efter den andra vågens topp vid årsskiftet ser vi nu en tredje våg på stark ingång. Den nationella egoismen i världen har lett till att leveranserna av vaccin har blivit betydligt mindre än avtalat, och påskträffarnas genomförande kommer helt och hållet att bero på vädret. Det fortsatta budskapet är fortfarande "Håll ut på avstånd!"

Sölvesborg den 29 mars 2021

Ylva Silverbern

JANUARI

Slut på helgerna. Höll så när på att säga äntligen, men inte riktigt ändå. För julen var lyckad och extra roligt var det att få fira den i vårt nya boende här i Sölvesborg tillsammans med föräldrar, syskon, barn och barnbarn. Fast lika mycket som jag ser fram emot julen och efterföljande helger, nästan lika skönt är det när vardagen åter tar vid. Inte för att vi har något stort och krävande socialt liv med talrika tillställningar av olika slag, utan mer för att vi är lite ensamvargar eller kanske tvåsamvargar som trivs bäst i den gemensamma vardagliga samvaron. Kanske ett tillstånd som uppnås när man har åtminstone åttio procent av livet bakom sig, när förväntningarna är nedskruvade, men förundran över varje morgon och dag är lika stor som i barndomen, fast nu med ett starkt stråk av tacksamhet i stället för självklarhet.

*

Idag gick jag upp på vinden och tog fram den gamla resväskan av pressad papp. En sån där med svagt ruttmönster i beige och grått, med två gammaldags lås där det ena är trasigt och nyckeln sedan länge är försvunnen. Jag visste vad som fanns i väskan. Det var min mors personliga kvarlåtenskap i form av brev, foton, betyg, intyg, kvitton och mycket annat. Väskan har funnits i min ägo i drygt 50 år, min mor dog redan 1968, men det har aldrig blivit av att jag djupdykt i den. Inte ens när jag började släktforska för mer än 20 år sedan. Då var det jakten längre bak i århundradena som främst fängade mig.

När jag säger att jag visste vad som fanns i väskan är det naturligtvis en sanning med modifikation. Vilken sorts handlingar det är, det vet jag, men vad de innehåller har jag inte en susning om. Men nu ska jag gå igenom, läsa, fotografera, systematisera och skriva ner, inte bara för min egen skull utan också för kommande generationer, i den mån de kommer att intressera sig för sina anor.

Att jag väljer att göra denna dokumentation just nu hänger samman med tiden, eller rättare sagt årstiden. För många människor är årets första kvartal en transportsträcka, en grå, råkall, ibland isig tid när snålblåsten får oss att böja nacke som i bön om en varmare tid. Tre månader som man bara vill ha bakom sig. Så inte för mig. För mig är det nya året en gåva; jag har fått ett år till att leva! Det är åtminstone så det känns, fast jag är fullt medveten om att det inte alls är givet. Ett nytt år, ett oskrivet blad, fullt av möjligheter. Allt ligger framför mig, det är bara att sätta i gång. Och ljuset! Det underbara ljuset som förlänger dagarna, minuterna adderas till kvartar, till halvtimmar, till timmar. Energin i ljuset blir till verksamhetslust och jag brukar få mycket gjort dessa månader.

Jag bar in väskan i gästrummet som skulle bli mitt forskarrum en tid framöver, hur lång har jag inte en aning om, och öppnade locket.

*

Hörde på radion idag om en ny sjukdom i Kina. Det handlar om något som kallas Coronavirus och som spridits via en marknad i staden Wuhan. Totalt har några hundratal sjukdomsfall

rapporterats med luftvägssymtom, feber och hosta. Men det verkar inte finnas anledning för oss att oroa oss eftersom statsepidemiologen (svårt ord!) säger, att om det ska bli stora utbrott så krävs att viruset är bra på att sprida sig från människa till människa. Så verkar det inte vara i det här fallet. Folkhälsomyndigheten bedömer att risken för sjukdomsfall i Sverige är mycket låg, så det är väl lugnt.

Väskan på vinden verkar vara en riktig guldgruva! Här finns en omfattande korrespondens mellan min mor och min morfar. Tyvärr finns bara morfars brev till mor med, men man kan ju gissa sig till en del av vad hon skrivit till honom. Utöver dessa brev finns också brevväxling mellan morfar och hans tre systrar. Jag får nog börja med att sortera dem i tidsordning för nu ligger de huller om buller i väskan. För att inte tala om alla foton! Far var en ivrig hobbyfotograf och han har i alla fall sorterat flera hundra foton i olika kuvert och skrivit på vad de innehåller. Men på morssidan finns flera album, men utan namn på vem som avbildats. Kanske kan detektiven i mig lista ut en del.

*

Födelsedag. Ingen stor sak när man fyller 72, förutom att jag faktiskt lyckats bli så gammal. Generna på morssidan talar inte till min fördel. Tre generationer före mig har dött relativt unga: 54, 38 och 46, alla i någon form av cancer. Så jag noterar med viss glädje både rynkor och gråa hår! Dagen har firats mycket stillsamt med tårtkalas med svärföräldrarna som bor tvärs över gatan och en god middag på restaurang Salvatores.

*

Januaribarnet vaknar
med vaggan full av snö
ser solen treva över marken
lyssnar efter vargar
redan när det skymmer
är nära fast på avstånd
vet att smärtan måste ärvas
om och om igen
att livet landar
utan orgelbrus och kransar
när längtan brunnit ner.

*

Idag skämde jag bort mig med att gå på konditori Ritz och äta en helt underbar bakelse med nötbotten och chokladmousse. Vid bordet bredvid satt två kvinnor i 40-årsåldern, den ena kanske lite yngre, och jag kunde inte undgå att höra deras konversation.

–Jag skulle vilja veta lite mer, sa den äldre.

–Veta mer om vaddå?

–Den där nya sjukdomen.
 –Vilken sjukdom? Du är väl inte sjuk?
 –Nej, nej, jag menar den där nya sjukdomen som de har i Kina.
 –Jaså den. Varför vill du veta mer om den? Den kommer väl inte hit, det är ju på andra sidan jorden.
 –Jo, det är den ju, men jag läste att den sprider sig, att massor med människor redan har fått den.
 –Jamen du, nu oroar du dig väl ändå i onödan!
 –Det värsta är att det visst inte finns någon medicin. Folk dör faktiskt av den.
 –Men det är ju i Kina, Anna! Folk dör av en massa olika sjukdomar i Afrika och Indien och på alla möjliga ställen, så är det ju. Tror du verkligen på allvar att den kommer hit?
 –Jag vet inte, tycker bara att det känns oroligt. Fast du har säkert rätt, varför skulle den komma hit?

*

Gårdagens cafésamtal fick mig att tänka på kinesiska muren. Det enda byggnadsverk som syns på långt avstånd, ända från månen sägs det, muren som skulle stänga ute allt och alla som kunde tänkas skada det kinesiska riket och då i synnerhet dess härskare. Muren som idag även i viss mån kan symbolisera det omvända; att hindra Kinas invånare från att ta sig ut ur landet och väl därifrån idka kritik med ett demokratifärgat utifrånperspektiv. Fast muren skulle väl knappast kunna hindra den nya farliga sjukdomen från att ta sig ut. Hörde plötsligt gamle Everts skrovliga, suggestiva röst för mitt inre och var tvungen att leta upp texten.

*Det var Shi Huangdi, kung av Qin
 Som lät bygga den kinesiska muren ...
 Det var Shi Huangdi, kung av Qin
 Som blev orsak till kinesiska hostan
 Den svåra brandrökhistan i Kina
 Hostan spreds från miljoner bål
 Där Kinas böcker brann ...
 Gick allting ut på att stänga in
 Och därmed stänga ut
 Över liv och död, i tid och rum
 Ville Shi Huangdi måhända regera ...
 Det var Shi Huangdi, kung av Qin ...*

Jag riktigt studsade till när jag kom till raden om den kinesiska hostan. I Evert Taubes text var den ju visserligen orsakad av miljontals bokbål, något som dessutom känns skrämmande aktuellt, men ändå. Den kinesiska hostan. Är det den som i stället för kung Shi Huangdi härskar över liv och död idag?

*

Likt ormen i paradiset
ringlar muren
som skiljer det goda från det onda
sanningen från lögnen
ringlar genom öken och tundra
över berg och floder
utan mening och mål
annat än att skilja.
Bara himlen vet
vilken sida som är din
bara stjärnorna vet
var nyckeln finns
till kanske hemliga port.

*

Inköpstur till Kristianstad idag. Lite diverse elektronikprylar och en tröja på slutrean. Vi tog också en liten nostalgirunda ut på Egna Hem där jag bodde de första 19 åren av mitt liv. Och där var den ju igen! Den kinesiska muren. Så kallades det längsta hyreshuset i stan, åtminstone då det byggdes på 1950-talet, 4 våningar högt och säkert 200 meter långt. Under ett par år var det en enorm byggarbetsplats, inhägnad med högt staket, hur spännande som helst och jag var strängeligen förbjuden av mor att ta mig in där, vilket många av lekkamraterna på gatan gjorde. Jag minns fortfarande känslan inför den gula skylten där det stod något om målsmans ansvar och hur jag fegade ur när de andra försvann på äventyr in i det förbjudna området.

*

Idag var det en gråmulen dag med lite iskrispigt regn och redan efter frukost gick jag upp på gästrummet på vinden för att fortsätta att sortera mors brev, foton och andra handlingar. Min älskade mor, Siri Anna Maria Magnusson, som föddes för nästan hundra år sedan. Jag har svårt att beskriva mina känslor inför att så här på avstånd följa hennes liv från ett annat perspektiv än dotterns. Att möta hennes barndom, ungdom och unga vuxenliv så som det kan skönjas och beskrivas utifrån en mängd gulnade, ibland lite trasiga dokument. Att försöka förstå hennes val och tankar. Att vara en kvinna som lyssnar på en annan kvinna, men utan möjlighet att kunna få svar på de frågor som oundvikligen kommer att göra sig hörda. Att lägga ett pussel där en del bitar finns i vad mor själv berättat och andra i en gammal resväska.

*

Café Mandeltårtan i Ronneby var platsen för dagens spännande utbildningsdag. Biblioteksutveckling i Kronoberg och Blekinge hade bjudit in till information om att ge ut böcker, då i första hand egenutgivning. Mottot var ”ge ut, komma ut, nå ut”, något som är väldigt aktuellt för Eva och mig. Vi är nu i princip klara med manus till vår bok, både Evas

foton och mina dikter. Titeln har vi ändrat från *Fågelsånger från hjärtat av Skåne* till *Vingar och Verser*. En hel del nyttiga tips och ingångar fick vi med oss, bland annat namn på mindre förlag som vi planerar att kontakta. I bilen på vägen hem bestämde vi att målsättningen är att boken ska komma ut i augusti!

*

För en dryg vecka sedan sa statsepidemiolog Anders Tegnell att det nya viruset inte verkar sprida sig från människa till människa och att risken för att vi ska få det till Sverige är mycket låg. Idag rapporteras två fall i Frankrike. Båda personerna hade varit i Kina nyligen.

Jag tänker på kvinnorna på Ritz och deras samtal. Det känns som ett okänt vidunder närmar sig. Ett vidunder utan form och färg, som ljudlöst sveper från kontinent till kontinent, som färdas i intet ont anande resenärers halsar, näsor och lungor och som hungrigt kastar sig över nya offer när resenären landat och kramas om av väntande familj och vänner. Nu är det väl bara en tidsfråga innan vi har det här.

*

Idag rapporterades om det första fallet av Coronavirus i Sverige från länssjukhuset i Jönköping.

*

Det tidigaste dokumentet som berättar något om mor är från september 1929. Då skrevs hon in i småskolan i byn Legeved, ett par kilometer från hennes hem i Fjälkinge. Här får jag veta att lärarinnan hette Elsa Söderström och som rutinerad släktforskare kollade jag upp henne och fann att hon var född i Knislinge 1903, alltså en ganska ung lärarinna. Under det första skolåret var mor närvarande 94 dagar och frånvarande på grund av sjukdom 95. Vad detta var för sjukdom lär jag inte kunna ta reda på. Den höga frånvaron var säkert anledningen till att hon fick underkänt i alla ämnen utom läsning, välskrivning och gymnastik. I andra klass är hon friskare; närvarande 151 dagar och frånvarande 41. Fyra av frånvarodagarna berodde på naturhinder, vilket jag gissar har varit snö. Betygen blir bättre och hon har nu godkänt i alla ämnen utom sång.

När jag var barn berättade mor om den dramatik som omgav hennes första månader i livet. Min mormor var ogift sjuksköterska, arbetade i Malmö och hade förälskat sig i en av sina patienter. Huruvida äktenskap utlovades vet jag inte, men relationen resulterade i alla fall i att mormor blev gravid. Detta var ju en skandal och något som måste döljas för hennes föräldrar hemma i Fjälkinge. Barnet, min mor, föddes i Malmö och lämnades genast bort till en så kallad änglamakerska, som mot en viss ersättning skulle se till att barnet relativt snart nådde himmelriket utan att det väckte för mycket uppseende eller misstankar. Men mormors mor genomskådade sin dotter, fick henne att erkänna att hon fött en liten flicka och de for i väg för att hämta hem barnet. Det var ett mycket svagt och ynkligt barn de fick med sig hem. Hade hämningsaktionen dröjt någon vecka till hade det troligen inte funnits något barn att hämta. Denna historia har alltid fascinerat mig och imorgon ska jag gräva djupare i den.

FEBRUARI

Det var inga problem att hitta mors födelse den 2 juli 1922 i S:t Pauli församling i Malmö och i församlingsboken kunde jag se att mormor då bodde i en fastighet i korsningen av Bergsgatan och Spångatan. Eftersom födseln inte är registrerad på Malmö Allmänna sjukhus så drog jag slutsatsen att förlossningen skett i hemmet. Redan efter en vecka flyttade mor till sitt nya hem i Ormanäs strax utanför Höör, där hon blev fosterbarn hos arbetaren Peter Olsson och hans hustru Gustava Johansson. Peter och Gustava hade tre egna barn plus tre fosterbarn, inklusive min mor. Nu började det ju lukta lite änglamakerska! Men i mitten av december flyttade mor därifrån till sin mormor och morfar i Fjälkinge, så den där dramatiska hämtningen ägde uppenbarligen rum då. Min mormor, sjuksköterskan, var fortfarande kvar och arbetade i Malmö. För att kunna bedöma om Gustavas rykte som änglamakerska var sant, kollade jag de båda andra fosterbarnens fortsatta öden. Den ene dog i Malmö 1988 och den andra var fortfarande i livet 2015. Inte heller fanns det några döda små barn i församlingen som kunde knytas till Gustava. Därmed får jag väl börja kalla berättelsen om änglamakerskan för en skröna.

*

Igår kväll var jag och höll föredrag i Kyrkhult. Det var bygdens föreläsningsförening som engagerade mig och jag pratade om *Jämshögs socken under 300 år*. Med noggranna förberedelser och en snygg powerpointpresentation brukar det bli uppskattat och så blev det också där. Under en timme hinner man ju inte med allt så jag hade valt att göra tre nedslag i historien: ett på 1600-talet under tiden närmast efter Roskildefreden, ett i slutet av 1700-talet när folkmängden ökade kraftigt och skiftesreformerna kom till och det sista hundra år senare med fokus på emigrationen. Naturligtvis hoppades jag att kunna väcka intresse för min bok *Alltidhult i Jämshögs socken* och till min glädje sålde jag sju böcker efter föredraget. En lyckad kväll!

*

Nu är vi halvvägs mellan vintersolståndet och vårdagjämningen och ljuset har slukat två timmar av mörkret. En timme på morgonen och en på eftermiddagen. Idag på morgonpromenaden såg jag solen gå upp en liten bit norr om Kaninholmen strax före klockan åtta. Det var ett par plusgrader och bara en svag vind från sydost. Sothöns, storskrakar, ett gäng pigga viggas och några förnäma svanar guppade omkring bland flytbryggorna i småbåtshamnen på jakt efter sin frukost. Bortom Ljungaviken och längs horisonten i norr blinkade vindkraftverken sina röda varningar till de flygande farkoster som av någon anledning kunde ha vägarna förbi.

*

I den bräckliga gryningen
tvekar de oroliga
vrider verkligheten efter sin kompass
så att nattens undanflykter bleknar
och gör dagen möjlig.

*

Det nya Coronaviruset ser ut som en blå liten boll med en massa små trekantiga röda utväxter och om jag förstått det hela rätt så är det de här utväxterna som pluggar in sig i våra celler och därmed gör oss sjuka. Jag funderar på om de verkligen är blå och röda eller om det är virusforskarnas sätt att åskådliggöra det hela för oss vanliga dödliga. För dödliga är vi. I Kina har nu mer än 500 människor dött av sjukdomen. Jag hoppas innerligt att Folkhälsomyndigheten har rätt i sin bedömning att risken för smittspridning i Sverige är mycket låg.

*

Vandringen i mor Siris fotspår fortsätter. Som sjuåring upplevde hon sin första stora sorg, då hennes mormor Sigrid dog 54 år gammal. Då hade hennes mor Anna Maria flyttat hem till henne och föräldrarna i Fjälkinge och jag har ett svagt minne av att mor berättat att hon då arbetade på olika sjukhem i närområdet. Mors mormor och morfar, Sigrid och Magnus, var småbrukare och hade en liten gård i utkanten av byn. Deras liv var säkert strävsamt och enkelt. Min mormor Anna Maria var deras enda barn. Jag funderar på hur det kom sig att hon skaffade sig ett yrke. Om det var hennes egen ambition eller föräldrarna uppmuntrade henne. För vid den tiden var den vanliga "karriären" för en ung kvinna att efter några års pigtjänst gifta sig till ett så bra liv som möjligt. Enligt min mor var Anna Maria en modern kvinna, som klippte håret kort och bar hatt när hennes jämnåriga hade sjalett, så kanske var det den egna ambitionen som ledde till sjuksköterskeutbildningen.

På hösten 1931 började mor i folkskolan i Fjälkinge. Den nya lärarinnan hette Edit Dahl och kom från Malmö. Efter de tre åren här hade mor betyget "Med beröm godkänd" i de flesta ämnena, men fortfarande underkänt i sång.

*

SVT rapporterade idag att fem brittiska medborgare har blivit smittade av Coronaviruset under skidsemester i franska alperna. Samtidigt, alltså också idag, säger Anders Tegnell att nu inför sportlovsveckorna behöver man alls inte avstå från resor till Alperna eller till värmen. "I exempelvis Alperna och Sydeuropa finns det ingen spridning över huvud taget". Hur hänger detta ihop? Är de fem britterna fake news? Eller på vilka fakta grundar sig Folkhälsomyndighetens rekommendationer?

*

Idag har det snöat! Stora, vita flingor som sakta dalade ner på taken och marken. Jag fick på mig jacka och mössa och gav mig ut för att äntligen få den där speciella upplevelsen när allt stannar upp, tar ett lugnt, knappt hörbart andetag och lukten av snö fyller alla sinnen. Men det varade bara en liten stund, sen blev det regn.

*

Jag kunde stå här hela dagen
och se flingor falla
höra tystnaden krympa världen
känna henne komma
på avstånd
andlöst vit
med frost innanför huden
betagas
befrias
från mörkrets då
och drömmarnas demoner.

✱

Fick telefonsamtal från Jörgen idag. Efter 50-årsjubileet av studenten har vi haft regelbunden kontakt, efter att inte ha setts eller hörts på många år. Han hade nu läst vårt manus och hade idel lovord för både foton och dikter, vilket gladdde mig mycket, då han av olika skäl har kapacitet att bedöma båda. Ringde genast Eva och berättade om den positiva responsen.

Efter utbildningsdagen i Ronneby har vi vaskat fram sex mindre förlag som sysslar med utgivning av både lyrik och fotoböcker. Vi har nu kontaktat dem, skickat provsidor ur boken och väntar med spänning på svar.

✱

Nyheter om Coronasmittan blir alltmer oroande. I norra Italien är nu fler än 150 personer smittade och tre har dött. Det verkar vara runt Milano som det är värst och där har myndigheterna beslutat att stänga skolor, barer och restauranger i flera kommuner. Man förbjuder också diverse sport- och kulturevenemang för att minska smittan och in- och utresor till områdena stoppas. I Stockholm väntar man hem massor med sportlovsfirare från italienska alperna, men experterna säger att just skidorterna inte räknas som riskområden. Jag tänker att det är väl en hel del snöfantaster från södra Sverige som också varit där, men hoppas att experterna har rätt.

✱

Idag gick min morgonpromenad till parken vid slottet, som ju är en gammal försvarsanläggning. Fem tungviktiga ekar står på rad längs grusgången som en kraftfull första trupp mot eventuella inkräktare från sjösidan. Nästa hinder som möter fienderna är vallgraven som omger den höga kullen där det gamla försvarstornet tronar på toppen. Idag en mäktig ruin som lätt sätter fart på fantasin. Om fantasin skulle tryta finns en fin modell vid kullens fot där man kan se hur anläggningen en gång sett ut i sin helhet och en informationstavla om slottets historia. Själva det respektingivande tornet byggdes i slutet av 1300-talet. Under nordiska

sjuårskriget hotades borgen av svenskarna och år 1564 fick den dåvarande danske slottsherren Verner Parsberg fly från borgen, som han då satte i brand.

Jag försökte så här på 700 års avstånd föreställa mig hur livet här gestaltade sig då, under borgens storhetstid. Fanns ekarna vid sjökanten då? Kanske, men de var troligen inte så stora. Jag blundade och hörde slammer av träskor mot stenläggningen på gården när tjänstehjonen skyndade mellan sina sysslor, kacklande höns och ankor, rop och skratt och grymtande grisar. Kanske klappret från hovar när någon gäst anlände och klang från en klocka som signalerade matdags. Och i näsan kände jag alla lukterna från diverse avfall, kokta rovor, röklukt, blandat med latrin från djur och människor. Historien kom plötsligt så nära.

✱

I skuggan av de gamla ekarna
blev vi så tidlöst enkla
att närheten var möjlig
seklerna smälte
vallgraven fylldes med år
generationernas suckar och skratt
kropparnas lukt
kom så nära
att de fårade ansiktenas rynkor
blev mina.

✱

Efter de fem första skolåren, då mors betyg gått från underkänt i nästan alla ämnen till riktigt bra betyg, sökte hon in till realskolan i Kristianstad. På hösten 1934 började hon på Högre Allmänna Läroverket med sikte att ta realexamen fem år senare. Jag kan se henne gå uppför den stora stentrappan i det centrala trapphuset, samma trappa som jag själv skulle trampa otaliga gånger under mina sex år i denna byggnad 30 år senare. Att jag så tydligt kan föreställa mig henne, beror på att det finns foton från den tiden. Traditionella klassfoton med elever i flera rader och klassföreståndaren i mitten. På fotot från första året, då hon är 12 år, är hon den längsta flickan, lite mullig, kortklippt och med lugg. Kraftiga skor, tjocka strumpor, en enkel klänning och en dubbelknäppt kofta. Hon liknar ingen av de andra flickorna, varken vad gäller frisyr eller klädsel. De andra har nätta skor, en del har en snygg kappa, andra klänning med krås eller rosetter. Det syns verkligen att hon kommer från landet.

Var det mors skolgång vid läroverket som var anledningen till att hennes mor köpte ett hus i Hammar strax utanför Kristianstad? Eller hade modern kanske fått arbete på sjukhuset i stan? Jag blev mycket förvånad när jag hittade köpekontraktet från 1933 för detta lilla hus, eftersom jag aldrig hört talas om att mor hade bott där. Det visade sig att det hade hon inte heller, inte heller modern eller den gamle morfadern, vilket framgick av församlingsböckerna. Min gissning är i alla fall att planen var att de skulle flytta dit, men att det kom annat emellan.

MARS

Coronaviruset, som man numera kallar Covid-19, sprids allt snabbare i norra Italien och smittan finns nu i nästan hela Europa hos personer som besökt Italien inklusive skidorterna där. Men Folkhälsomyndigheten bedömer fortfarande risken för samhällsspridning här som måttlig.

*

Dags för nytt föredrag. I förmiddags var jag på folkhögskolan i Jämshög och pratade om *Det sitter i väggarna*. Titeln på föredraget har jag naturligtvis lånat från det populära TV-programmet. Publiken var inte de ”vanliga” folkhögskoleeleverna utan de pensionärer som följer dagkursen på skolan plus andra intresserade, säkert fler än 100 personer.

Första halvan av föredraget berättade jag om den lokala byggnadstraditionen under 16-, 17- och 1800-talen, alltså högloftsstugor och framkammarstugor. Det finns ju fortfarande kvar mängder av exempel på den senare typen, särskilt i nordvästra Blekinge. Under den andra halvan visade jag två exempel från Nebbeboda med spännande personhistoria där ett par av ingredienserna var snapphaneöverfall och ett lömskt mord. Av publikens reaktioner var det mycket uppskattat, men tyvärr fick jag inte sälja några böcker. Många hade nämligen redan köpt den!

*

Hurra! Idag har vi fått en försiktigt positiv reaktion från ett av de förlag vi skickat vårt manus till. Det är ett förlag som normalt inte ger ut denna typ av böcker, men flera personer på förlaget som läst manuset säger att de blivit förtjusta och vill nu ha lite mer detaljer om vilket format och hur stor upplaga vi tänker oss, papperskvalitet och andra praktikaliteter innan de bestämmer sig definitivt. Det här känns så himla bra och hoppfullt!

*

På bara en dryg vecka har Coronaläget ändrat sig drastiskt. Nu höjer man risknivån till den högsta, UD avråder från resor till i princip alla länder, WHO deklarerar att Covid-19 är en pandemi och vi uppmanas att begränsa våra sociala kontakter och stanna hemma om vi är det minsta sjuka. Vi ska inte kramas, inte ta varandra i hand utan hälsa med armbågen. Och tvätta händerna, ofta och länge. Allmänna sammankomster med fler än 500 personer förbjuds.

Inte för att det väntas 500 personer på mina båda inplanerade föredrag i nästa vecka, men både Vuxenskolan och Karlshamns museum har meddelat att de ställer in evenemangen. Uteblivna inkomster, men det är inget att göra åt, bara hoppas att de fortfarande vill lyssna på mig när det här är över. Det viktiga nu är ju att inte bli sjuk.

På lördag skulle vi ha gått med barnbarnen på musikalen Robin Hood i Kristianstad, men det är inställt. Och efter gårdagens lunch med min bror Mats kommer det säkert att dröja ett bra tag innan vi kan träffas igen. Jag är orolig och rädd.

*

I morse bestämde vi oss för att ”fly” till havet. Ja, vi bor ju vid havet hemma i Sölvesborg också, men det riktiga havet för mig är barndomens hav, Hanöbukten från Åhus till Stenshuvud med sin breda, vita sandstrand och obrutna horisont, där himmel och hav möts i full frihet.

Färden till stugan var märklig. En alldeles vanlig torsdag i mars enligt almanackan, men känslan när vi färdades på E22:an var långt ifrån vanlig. Det man skulle kunna tänka sig vore, att det antingen införts bensinransonering, vilket med tanke på klimatet inte skulle varit så dumt, eller, betydligt värre, att tredje världskriget brutit ut och att det fällt någon fasansfull bomb över landet. Fast egentligen är det väl närmast det senare som skett. Biologisk krigsföring i form av en pandemi mot vilken vi saknar både bot och vaccin. En bomb vars avsändare inte är något enskilt land utan den samlade mänsklighetens dumhet och giriga rovdrift på vår planet. Något utgångs- eller reseförbud har inte utfärdats, men vägarna var i princip öde.

Det var varmt och skönt när vi kom fram till stugan så de nya internetuppkopplade radiatorerna fungerar klanderfritt. Efter en lång, härlig promenad sitter vi nu här i skymningen och tittar ut över havet. Enstaka hundägare och andra går förbi nere på stigen och Coronalälandet känns befriande avlägset. Ikväll blir årets första övernattning, något som varslar om att våren kanske inte är så långt borta.

*

Natten blev kall, ett par minusgrader. Den fuktiga sanden hade frusit och var fast och lättgången på morgonpromenaden. Med Ravlundafältet, Vitemölla och Kivik i blickfånget gick jag söderut. Solen värmd min vänstersida och havet viskade sina hemligheter i en stillsam dyning. Längst bort det mäktiga Stenshuvud som en storslagen final på morgonens skådespel. Jag älskar den här platsen och det lugn den ger mig.

*

Havet är vågorna
och vågorna är havet.
Du föds varje nu med en våg
som alltid funnits någon annanstans.
Du hör denna helhet
av oändliga möjligheter,
speglade himlen, utbytbar.
Du ser horisonten
en linje
där hav möter himmel
där himmel möter hav
men den finns inte.

*

Hemma igen och dags för en ny forskardag i mors gamla resväska på vinden. På hösten 1934 hade hon alltså börjat i realskolan i Kristianstad, men den lilla tregenarationsfamiljen bodde fortfarande kvar på gården i Fjälkinge, trots husköpet i Hammar. I församlingsboken såg jag att hushållet utökades med två personer i november detta år. Det var Astrid Persson och hennes knappt tvååriga dotter Ellen. Astrid hade titeln hushållerska, något som verkade konstigt. Varför skulle mors familj, som nog levde under ganska knappa förhållanden, anställa en hushållerska? Men det fanns en anledning, en mycket tragisk anledning. Min mormor hade blivit sjuk, hon hade fått leukemi. Sedan någon tid tillbaka arbetade hon inte längre som sjuksköterska utan var hemma hos sin gamle far och sin dotter och skötte hushållet så gott det gick. Men hon blev allt sämre och lösningen blev då att anställa den ogifta Astrid, som på grund av sin utomäktenskapliga dotter kanske inte hade så lätt att få anställning.

Den 8 mars 1935 blev mormor inlagd på sjukhuset i Lund, vilket framgår av fakturan från Malmöhus läns sjukvårdsinrättning, där ersättning begärs för 22 dagars vård a 4:50 plus ett telefonsamtal a 30 öre. Det kändes märkligt att se denna faktura, hålla den i handen och förstå att det där telefonsamtalet måste ha skett den 29 mars för att meddela dödsfallet. Mormor dog den dagen, bara 38 år gammal och min mor fick som tolvåring uppleva sin andra stora sorg. Andra kvitton vittnar om den prosaiska verkligheten efter ett dödsfall. Tre meter och 20 centimeter svart klänningstyg, sorgflor, svarta snörskor, sylön, dödsannons, kista, dödgrävarlön, begravningskaffe och sorgkort.

Var fanns nu mors pappa i allt detta? För det handlar inte om någon ”fader okänd”, även om det står så i födelseboken. Han var i högsta grad känd. Han hette Gunnar Wihlborg och hade gift sig med en 15 år äldre musiklärarinna och var sedan flera år bosatt i Värmland. Det finns inga dokument som visar om han betalade något underhåll för min mor. Men mor hade uppenbarligen någon kontakt med honom för bland de gamla breven finns ett där Gunnar skriver så här till sina systrar Ester och Siri i Malmö:

Jag fick brev från Lill-Siri i gårkväll med den sorgliga nyheten att hennes mamma dött. Ni kan nog förstå hur jag känner det. Stackars barn. Så telegraferar jag nu till dig Ester angående en krans. Bifogar här kronor 15.

Jag läste meningen ”ni kan nog förstå hur jag känner det” ett par gånger. Vad menade han? Var det fråga om att han själv var ledsen för dotterns skull? Eller skuldkänslor för att ha övergivit modern till detta barn? Greps han av panik inför utsikten att nu bli tvungen att ta hand om sitt moderlösa barn? Och först i nästa mening uttrycker han att det är synd om dottern.

Något erbjudande från Gunnars sida att ta hand om sin dotter hittade jag i alla fall inte. Då verkar mors båda fastrar i Malmö ha känt lite större ansvar, för de erbjöd mor att komma till dem över påsken strax efter dödsfallet. Huruvida mor antog erbjudandet framgår inte, men det skulle förvåna mig om en tolvårig flicka, mitt i sin stora sorg, skulle åka och hälsa på två medelålders damer som hon förmodligen aldrig träffat.

Det blev en lång forskardag med många upptäckter och starka känslor.

✱

Den som varit där
måste lämna något bakom sig
limma samman skärvorna
till en kruka
eller något annat
som kan rymma
resten av livet.

✱

Förmodligen är det artrosens fel att en gammal ramsa dök upp i huvudet idag. När jag var barn hade vi flickor poesialbum där vi skrev små verser till varandra. En av dem löd så här: Lyckan kommer, lyckan går, lycklig den som Ylva får”. Men idag har min käre Hans inte haft anledning att vara särskilt lycklig över att ha fått en gnällig och klagande Ylva till hustru. Det har varit en plågsam dag med svår smärta i mitt artrosknä. Det onda kommer och går i skov och nu tycks det bli en period med mera ont. Jag gör min dagliga gymnastik och går promenader enligt sjukgymnastens anvisningar och hoppas att skovet inte ska bli så långvarigt, men tappar lätt modet en sådan dag som idag.

✱

Idag ringde de från förlaget! En ljusning, när den behövs som bäst! De berättade att de nu gått igenom vårt svar angående format, upplaga och annat och undrade om vi skulle kunna tänka oss ett något mindre format, dels för att få bättre ekonomi på produktionen, dels med motiveringen att boken med sin lyriska del inte är en renodlad coffetable-bok utan en bok som man ska kunna ta med sig lite varstans, till exempel ligga i sängen och läsa. De frågade också om vi själva skulle kunna sälja en viss del av upplagan genom egna kanaler.

Jag pratade genast med Eva och vi bestämde att jag ska göra en provlayout i det mindre format som de föreslagit. Eftersom vi redan har drygt 50 förhandsbeställningar av boken tror vi oss om att i alla fall kunna sälja 100 exemplar. Nu känns det som det börjar bli allvar!

✱

De positiva reaktionerna från förlaget är verkligen en välkommen present i denna annars så dystra tid. Siffrorna över antalet sjuka och döda, både i världen och i Sverige, blir mer och mer skrämmande med nya toppnoteringar för varje dag. Fler än 30 000 har nu avlidit i världen, varav 20 000 i Europa och av dessa hälften i Italien. I Sverige har drygt 100 dött hittills men antalet nya sjuka ökar lavinartat med omkring 500 per dygn. De flesta länder stänger sina gränser, många har total lock-down, resor förbjuds, skolor inför distansundervisning och regeringar beslutar nästan dagligen om nya stödpaket för de värst drabbade sektorerna.

Här har man ännu inte stängt ner något, det är de tidigare reglerna som gäller: stanna hemma om du är sjuk, tvätta händerna ordentligt och håll avstånd till andra. Eftersom man ser att det

är vi som är över 70 år som blir sjukast och har störst risk att dö, rekommenderas vi att inte ha någon kontakt alls med andra, alltså något slags egenkarantän.

Ängsligheten och försiktigheten växer, inte bara i mig. På promenaden idag var det så tydligt. Man spanar in de mötande, ser vilken sida av gångvägen de väljer, man ser att de gör likadant och så möts man med ett nästan lite generat leende för att vi inte riktigt vet hur vi ska hantera den nya situationen och för att vi är rädda. Eller kan det kanske tolkas som ett leende av samförstånd? Ett leende som säger att vi bryr oss om varandra, inte bara att vi är rädda.

*

I smyg
betraktar de ängsliga
hur somliga ler mot varandra
utan att ha en aning om
vem som tar ansvaret.
Med sina känsliga nosar
vädrar de faror i fjärran
och lämnar aldrig sitt hem
utan returbiljett.

*

Vårdagjämning! En favoritdag för alla oss ljusälskare, dagen när ljuset segrar över mörkret, en dag som verkligen borde uppmärksammas och firas ordentligt. Skulle till och med kunna vara en helgdag! Frågan är vilken eller vilka maträtter vi skulle kunna knyta till detta nya firande. Vore det alltför djärvt att hoppa över sillen, som vi ju äter alla andra högtider? Om ett par dagar infaller Marie bebådelsedag eller Vårfrudagen och då finns traditionen att äta våfflor. Kanske kunde man i vårt sekulariserade land flytta våfflorna till vårdagjämningen? Toppa dem med rökt lax, creme fraiche och finklippt gräslök? Tål att tänka på!

*

Efter att ha sett väderleksrapporten i går kväll, där de lovade riktigt vårväder de närmaste dagarna, bestämde vi oss för att tillbringa dessa dagar i stugan. Vi packade mat, kläder och datorer och for i väg söderut. Även diverse verktyg och färgburkar packades ner för nu ska det jobbas! En ny trappa upp till sovloftet, ny diskbänk och installation av diskmaskinen står på attgöra-listan, plus vårstädning, fönsterputsning och ett mindre altandäck på västersidan. Så härligt att sätta i gång, att göra handfasta saker, fikapausar i solen, ta fram grillen och vara långt ifrån pandemin!

*

Hemma igen i Sölvesborg sedan vårflirten fick ett abrupt slut och kylan kom tillbaka tillsammans med gråvädret. Har idag jobbat intensivt med layouten till *Vingar och Verser*, men

är inte helt nöjd med resultatet. Det nya formatet innebär att förhållandet mellan höjd och bredd ändras, vilket gör att bilderna blir mindre spännande, lite tamare. Men jag är å andra sidan beredd att tillmötesgå förlaget om detta är ett villkor för att de ska ge ut boken.

Jag pratade med Eva som också var tveksam, kände nog att hennes bilder förlorade en del. Vi bestämde oss för att föreslå ett kompromissformat. Men inför möjligheten att i så fall få nobben, är även hon beredd att gå förlaget till mötes.

*

Har äntligen blivit färdig att börja läsa Karin Smirnoff, eller rättare sagt att lyssna. Sedan ett par år tillbaka är detta mitt sätt att avnjuta böcker. Mycket för att det möjliggör "läsande" i alla möjliga situationer när hjärnan inte är koncentrerad på så mycket annat. Jag fångades direkt av hennes språk med precis lagom anstrykning av norrländsk dialekt, som gav lokalkänsla utan att bli obegripligt för en "sörlänning". Och så beskrivningarna av vintern, riktig vinter, med massvis av snö, oframkomliga vägar, sträng kyla, strömbavbrott och vikten av ett rejält vedförråd.

Naturligtvis väckte detta egna minnen från åren i Nebbeboda på 1980-talet och jag letade upp både foton och dagbok för att bli nostalgisk. Under ett par vintrar var det kallare än minus 20 varenda natt drygt åtta veckor i sträck och mycket snö. Kilometervis från grannar bodde jag med man och två små barn i ett hus utan elektricitet och med får, grisar, höns och kaniner i uthuset. En försenad grön våg, en tid, som jag trots alla vedermödor inte vill ha ogjord. När man på radion meddelade att det var strömbavbrott i hela Olofströms kommun, log vi, tände fotogenlamporna och la in mer ved i köksspisen.

*

När det slutade snöa
hade husets knutar ändrat färg
okända spår ledde bort
mot en utkant
och det enkla skiftade skepnad.
Vi tvekade
medan rådjuren närmade sig
beredda att ta över.

APRIL

Idag tog vi oss ut för att se nya horisonter! En garanterat Coronagodkänd bilutflykt till Öland med medhavd matsäck. Den ende vi träffade var Långe Jan och på behörigt avstånd i minst styv kuling. De flesta fåglarna verkade ha blåst bort. Dagen bjöd på ömsom sol, ömsom snö- och hagelbyar. Men skönt med lite omväxling!

*

Nu är det verkligen aprilväder och idag var det åter vintrigt så jag tog trappan upp till vinden och mors resväska. Dagens första ”fynd” var en hög med kvitton på inackorderingsavgifter. Mor har berättat för mig att hon bodde inackorderad på Utanverken i Kristianstad under sin realskoletid men inga närmare detaljer. Nu fick jag veta mer. Det första kvittot är från maj 1935, alltså en dryg månad efter hennes mammas död. Hyresvärdinnan hette fröken Karin Larsson och månadsavgiften var 85 kronor, vilket bör ha inkluderat både husrum och mat. Denna drygt 70-åriga fröken Larsson hittade jag i församlingsboken i ett hus på nuvarande Norretullsgatan 8. Mor hade ju förlorat sin enda vårdnadshavare och nu utsågs en förmyndare, en kamrer Sture Nilsson i Fjälkinge, av vilken hon fick kvittera ut pengar för kläder, skolböcker, tandvård och annat. Redan som 12–13-åring fick hon alltså ta ett stort ansvar för sig själv och sin ekonomi.

En fullständig nyhet, som dolde sig bland alla räkningar och kvitton, var att mor tillbringade två somrar 1935 och 1936 på ett barnhem. Här hittade jag inbetalningar till Jenny Grens barnhem i Vittsjö för 25 dagar a 2 kronor. Efter lite grävande i register och arkiv fann jag detta barnhem som hette Djursäter och som 1932 startade sin verksamhet av handlanden och frälsningsofficeren Jenny Gren. Detta kan förklara den för mig kryptiska formuleringen i ett av mors pappas brev till sina systrar där han skriver ”har haft brev från Lill-Siri utan ett ord ur Sions toner”. Detta brev är daterat i november 1936, då mor tydligen hämtat sig från den religiösa indoktrinering som säkert ingick i barnhemmets rutiner.

*

De trogna bygger murar av ord runt sin sanning,
målar mystik kring sin hemlighet.
Med sinnrika symboler låser de porten till paradiset
minimerar det möjliga att rymmas i en sats
som tar avstamp i underjordens skräck.
Lager efter lager av otro skalas av
tills vingarna växer
och himlens dragningskraft
blir större än jordens.

*

Gårdagens upptäckt av att mor ett par somrar vistades i Vittsjö på ett barnhem med religiös inriktning har genererat många tankar och funderingar. Så gärna jag skulle velat ha talat med henne om detta, men hon nämnde det aldrig. Jag minns att när jag var barn så gjorde vi ibland en utflykt till Vittsjö. Vi hade inga släktingar eller andra band till platsen, men sådant funderade man ju inte på som barn. Vi gjorde utflykter till alla möjliga och omöjliga platser. Möjligen kan jag nu gissa orsaken, att det var fråga om ett återseende, en tillbakablick på eller ett minne av en tid, som av någon anledning gjort djupt intryck på henne, positivt eller negativt. Formuleringen i morfars brev till sina systrar visar att hon hade mer eller mindre regelbunden brevkontakt med honom och att det i några brev hade förkommit religiösa funderingar. Det hade varit mycket intressant att få läsa dessa brev, men några sådana fanns inte i resväskan. Att på avstånd få ta del av hennes tankar och kunna jämföra dem med mina egna när jag var i samma ålder och hade en intensiv period av religiöst grubbel.

*

Så bra att vi bara har 50 minuters bilfärd mellan hemmet och stugan och vilken lyx att kunna välja vistelse efter vädrets skiftningar! Vi är nu alltså tillbaka i stugan, till havet och stranden. Min strand. Bara min. Åtminstone i dag kvart över åtta på morgonen. Från Åhus till Kivik eller så långt jag kunde se var jag den enda varelsen utan vingar, även om själen flög högt, just där, just då.

Nu ikväll blev det fullmåne över havet. Mångatan sträckte sig ända fram till våra fötter där vi stod i ett romantiskt skimmer i bästa Lady-och-Lufsen-stil.

*

Den där månen
som får haven att hävas,
nätter att lyssna
och poeter att drömma.

Är den ny ska det nigas,
är den full ska det ylas,
är den svart ska ålarna fångas.

Den där jorden
som får himlen att finnas,
stenar att stanna
och änglar att minnas.

Är den oviss ska det viskas,
är den trolig ska det ropas,
är den sann ska gudarna le.

*

Nu är drygt 10 000 smittade och nästan 1000 har dött i Covid-19 i vårt land. Smittan sprids mycket snabbt och de som arbetar på sjukhusen sliter som djur. Det är värst i Stockholm och man är rädd att det nu till påsken ska komma en massa stockholmare hit till sina fritidshus på Österlen och att sjukvården här ska ha svårt att klara av det. Regeringen uppmanar därför alla att avstå från resor som inte är nödvändiga. Det är också förbjudet att hälsa på de gamla som bor på särskilda äldreboenden. Gränsen för hur många man får ha på ett evenemang har minskats från 500 till 50 och på restaurangerna är det slut på häng i baren; nu är det bara tillåtet att ha bordsservering.

Här i stugan känner jag inte så mycket oro ännu. Det är soligt och skönt, vi bygger, målar och fejar och vi har ju varandra och knäet är bättre. Jag tar långa promenader varje dag, det är inga problem att hålla avstånd till andra, vi veckohandlar mat i Åhus där vi hämtar varorna i särskilda utlämningsboxar efter att ha beställt på nätet. Men nu inför påsken känns det svårt att inte kunna träffa några släktingar eller vänner som vi brukar göra. Måtte det hela vara över till sommaren så att vi då kan umgås som vanligt igen.

*

Nej, den här påsken blev inte som andra. Det var riktigt, riktigt tungt att inte få träffa barn och barnbarn. Inte gömma några välfyllda påskägg i naturen, inte äta påsklunch tillsammans i solen, inte se dem och inte krama om dem. Åh, vad jag längtar efter dem!

*

Idag regnade det hela förmiddagen och en bit in på eftermiddagen. Strax efter fikat ljusnade det och jag tog bilen och körde upp mot åsen till skogen där och gick en lång promenad. För även om jag älskar havet och det öppna där, så har jag också skogen i mitt hjärta ända sedan barndomen. På somrarna var det havet, men resten av året var det i skogen vi tillbringade de flesta söndagarna.

Far hade affären öppen på lördagarna, i alla fall på förmiddagen, och jag gick i skolan, så det var på söndagarna det fanns tid för utflykter. Det spelade ingen roll hur dant vädret var. Om det regnade spände far upp ett stort plastskynke mellan några lämpliga träd och därunder lagade mor maten på spritköket. Vi satt och åt vid det lilla hopfällbara campingsetet och hörde regndropparna smattra mot vårt tillfälliga tak. Plasten var svagt grön, vilket gjorde att vi såg lite illamående ut. På höstarna plockades svamp och om vintrarna var det ibland skidåkning. Det finns foton där mor och jag också provar vår fiskelycka med enkla metspön.

Det var en speciell stämning i naturreservatet vid Julebodaån idag. Stramt tyst efter regnet, fåglarna hade ännu inte kommit i gång, inget solsken men ett fint ljus silade mellan de grå trädstammarna, det var nästan lite sakralt. Och jag hade tur; mötte inte en enda människa, stämningen fick vara orörd i mitt inre.

*

Det luktar strömmande vatten och nyregnad skog
i landet som är
av syre och sälta
av väte och vända.

Där slinter hoppet på hala stenar
och törsten släcks med en kallsup av trots.
Där finns en grotta med droppande drömmar
som frös till kristaller i bristens köld.

I landet som är
i tigandets skugga
är havet det öppna
och mänskorna slutna.

Endast månen kastar blänk
i deras kantiga knytnävshjärtan.

*

Sommar! Plötsligt har det blivit sommar! Idag den 23 april var det strandpremiär, visserligen är träden fortfarande utan löv och om man inte är vinterbadare så håller man sig på land. Alldeles ensamma på hela stranden med sol, hav, himmel och en underbar försmak av kommande dagar.

*

Folkhälsomyndighetens uppdaterade siffror blir alltmer skrämmande. Nu är drygt 20 000 smittade och nästan 2 500 döda. Visserligen är läget i både Blekinge och Skåne mindre alarmerande än i Stockholm, men att de flesta döda är över 70 gör mig rädd. Jag försöker blunda, förtränga, men om nätterna rör jag mig nu allt oftare i ångestens labyrinter.

*

Fötter frasar fruset gräs
natten svärtar öppna ögon
förfrusna
förblindade
famlar vi varandras värme,
håller frosten fången
med en febrig hud.

Ingen märker att isen rämnar,
ingen berättar att allt är förgäves.

*

MAJ

Det har börjat talas om att man kan träffa sina nära och kära utomhus, förutsatt att man håller minst 2 meters avstånd till varandra, en modell som alla experter tycks vara eniga om. Jag är ju ganska orolig av mig, men tänker att jag nog vågar mig på detta. Vi har inte träffat barn och barnbarn sedan i januari så det skulle vara underbart att få se dem igen. Planen som börjar ta form är en korvgrillningsträff i någon skogsbacke, helst där det finns en iordningsställd grillplats. Redan imorgon ger vi oss ut på en rekognoseringsrunda.

*

Två alternativa grillplatser blev inprickade på turen häromdagen och vi ska strax ge oss i väg med filtar, stolar, grillkol, mat och dryck. Jag känner mig glad och förväntansfull nu, till skillnad från i natt då jag greps av stor oro. En oro som bottnade i osäkerhet inför vilka mina egna känslor skulle bli, när vi väl sågs. Tänk om de senaste månadernas isolering och längtan skulle resultera i att en uppdämd mur mot dessa känslor skulle brista och jag skulle börja storgråta. Även utsikterna till att det kanske kommer att dröja länge innan vi kan umgås som vanligt skulle kunna bidra till en sådan reaktion, liksom frustrationen över att ses men inte få komma nära, inte kramas. Men nu känns det bra och solen skiner!

*

Vilken glädje och lättnad att få se dem, att få prata och skratta med dem! Några tårar var det inte frågan om, möjligtvis av glädje. Telefon och Skype i all ära – men IRL är oslagbart!

*

Tillbaka i Sölvesborg för ett par dagar. Suget efter att gräva vidare i mors resväska var stort, så det var det första jag gjorde när mat och smutsvätt var insorterat i kyl och tvättmaskin.

Vilket eller hur djupt intryck den religiösa indoktrineringen på barnhemmet hade gjort är ovisst, men mor konfirmerades i alla fall i Kristianstads stadsförsamling i april 1938. Att hon konfirmerades i Kristianstad och inte i hemförsamlingen Fjälkinge berodde troligen på att hon var inackorderad i stan under terminerna. Men att det inte skedde förrän 1938 gör mig lite fundersam. Hon skulle då fylla 16 år i juli, så det verkar lite sent, vilket skulle kunna tyda på tveksamhet, men det behöver inte alls vara så. Tyvärr finns det inget foto från konfirmationen. Kan det också vara ett tecken på en ambivalent inställning till religionen och/eller kyrkan? Däremot finns det skolfoto från något av de senare åren i realskolan och nu har Siri förvandlats från flickan från landet till en ung, leende kvinna. Modern frisyrr med diadem, en söt blommig blus med puffärmar och krås, snäv kjol och nätta skor, lika fin, smal och snygg som de andra flickorna i klassen. Kanske hade hon själv sytt blusen och kjolen för i september 1938 hade hon enligt kvittot köpt en symaskin för 320 kronor. Det var en grönemaljerad Husqvarna trampmaskin monterad i ett bord och som man på ett sinnrikt sätt kunde fälla ner under bordsskivan. Denna symaskin medförde mor i boet när hon gifte sig och på den har jag sytt

åtskilliga plagg, först till mina dockor och sedan till mig själv.

På våren 1939 avslutade mor sin femåriga skolgång i Kristianstad då hon som 17-åring tog realexamen och från detta högtidliga tillfälle finns det foton tagna på Liljeroths fotoateljé i Kristianstad. Vitklädd, med den grå realexamensmössan på de bruna lockarna och ett stort fång blommor i famnen ler hon lite blygt mot fotografen och framtiden.

*

Ända sedan i höstas då vi hörde Hans Miltons föredrag om Gröne väg på Vitahallsområdet har jag varit nyfiken och velat promenera på denna urgamla väg. Den fanns redan på medeltiden och var Sölvesborgs tillfartsväg från norr, via Ynde. Berömdheter som drottning Margareta, kungarna Christian IV och Karl XI har färdats här. Med föredraget ville Hans Milton protestera mot planerna på ett nytt villaområde just där Gröne väg går fram genom den vackra bokskogen som inte bara är ett uppskattat strövområde, utan också har stort kulturhistoriskt värde.

Idag blev alltså denna promenad äntligen av och det kunde inte vara en finare dag. Bokskogen var så där skirt och skimrande gulgrön som den bara kan vara en solig dag i första halvan av maj och fågelsången fyllde luften med sitt hejdlösa kvittrande, svirrande, pipande och drillande. Jag hade med mig kaffetermos och hembakad bulle och slog mig ner och bara njöt. Slöt ögonen och tyckte mig höra trampet av hovar och gnisslet från vagnar, när de kungliga ekipagen drog fram över den smala, steniga vägen, som knappast var mer än en bred stig. Och visst vore det synd att ersätta denna inspirerande och livgivande miljö med ett villaområde.

*

I min skog bor orden.
Vid en tuva hittar jag årets första tempus.
Presens är redan fullt utslagna
och futurum exaktum har stora skimrande knoppar.
Ett par adjektiv skuttar förbi
och lyckas nästan komparera varandra,
medan en ståtlig singular alfabetar i en glänta,
där hon har hittat läckra superlativer.
Plötsligt rusar några oregelbundna verb förbi,
jagade av en klumpig pluskvamperfekt.
Vid stranden försöker substantiven fånga genitiv
i den relativt grunda bisatsen
och i sitt bo högst upp i ett adverbial
matar en preposition sina ungar med nyfångade ackusativ.
Jag sätter mig vid foten av ett utropstecken,
tar fram min kikare
och hoppas få syn på grammatiken.

*

Antalet döda i Covid-19 fortsätter öka i en oroväckande takt. Nu är vi uppe i över 3 500 här i vårt land och i relation till befolkningen är det riktigt illa; vi är på fjärde plats i Europa. Varför det är så, är det ingen som tycks veta men det finns många teorier, t.ex. att vi skulle ha stängt ner samhället i för liten omfattning, att vår äldre vård var för dåligt rustad och att vi skulle ha tagit emot väldigt många smittade från Alperna i februari och då inte följt upp med smittspårning av dessa. I TV framträder den ena experten efter den andra och lägger fram sina killgissningar. Något annat än just gissningar kan det inte bli eftersom detta är ett helt nytt virus som inte verkar uppföra sig efter regelboken för andra virus. De stora läkemedelsföretagen arbetar febrilt med att ta fram ett vaccin och ser naturligtvis sin chans att frälsa världen samtidigt som de kan ta hem rejäla vinster.

*

Jag trodde att jag hade hittat alla brev och sorterat dem i tidsordning men idag hittade jag ytterligare sju stycken, skrivna redan i början av 1900-talet av min morfars far Nils Olsson Wihlborg, som tillsammans med sin hustru Anna drev en målerifirma plus en Färg-, fernissa- och kemikalieaffär i Sjöbo. Två av breven var till dottern Hilma och fem till dottern Siri, båda alltså fastrar till min mor. De flesta breven är skrivna 1918 och den då 20-åriga Siri arbetade som hemhjälp åt direktörsänkan Jenny Söderholm på Magnus Stenbocksgatan i Lund. Av breven framgår att föräldrarna Nils och Anna i Sjöbo har det mycket svårt, ja, att de i det närmaste svälter på grund av matbristen under första världskriget. Kött och sill går inte att köpa, mjölk och smör är ransonerat. Räddningen verkar vara det egna potatislandet. Affärerna går inte heller bra eftersom det inte går att köpa linolja och terpentin, som behövs för att kunna tillverka färgerna. Men det var ändå brevet från den 15 oktober som gjorde djupast intryck.

Kära Siri!

Härmed tack för ditt bref af den 9/10 jemte en liten hälsning från hemmet, här är samma elände som i Lund. Folk är sjuka till höger och vänster så godt som i hvartannat hus, själfva tillförordnade Doctor Emil Holmberg ligger svårt sjuk af Spanska sjukan. Idag har Fru Anna Larsson Sjöbokvarn aflidit. Fru Gerberg ska begravas imorgon. Rectoren Dahn är sjuk samt flera andra unga och friska personer som denna sjukdom angriper. Skolorna är stängda, mekaniska verkstaden håller stilla på grund af att större delen af personalen äro sjuka. Vi äro någorlunda friska. Jag har varit sjuk ett par dagar af min reumatiska hufvudvärk samt tandvärk som angrep mig ganska svårt men har nu aftagit. Mor har grävt upp vår potatis som var ganska bra i år så att vi har goda potatis och jag köpte ett stycke fläsk häromdagen men det var dyrt men så har vi litet att äta. Affären går något bättre nu. Folk har ju inhöstat nu och så gör ju spanska sjukan något till för affären med försäljning av Lyzol (den enes död den andres bröd).

Det skulle vara trefligt om vi fick vara friska allesamman samt sammanträffa hos Hilma på födelsedagen. Särskilt eder unga menskor önskar jag och mor att den farliga sjukan ej måtte angripa ty den är farlig.

Hjärtligen hälsningar från oss i hemmet

Brevet fick mig att läsa mer om denna pandemi som grasserade för hundra år sedan. Av namnet skulle man kunna tro att den först drabbade befolkningen i Spanien, men så var det tydligen inte. Innan den kom dit fanns den i England, Tyskland och Frankrike, men eftersom dessa länder låg i krig och det rådde censur där, så var det först när den nådde Spanien som det började skrivas om den. Sjukdomen kom i tre vågor och det var den andra vågen som var värst. Den inträffade i oktober 1918, alltså precis när Nils i Sjöbo skrev till sin dotter. Enligt den officiella statistiken dog knappt 38 000 personer i Sverige, men nästan en tredjedel av befolkningen smittades. De flesta som dog var unga människor mellan 20 och 40 år. I hela världen räknar man med att mellan 50 och 100 miljoner dog. Och precis som vid Covid-19 var det lungorna som angreps.

Skrämmande läsning, inte minst detta med att pandemin kom i vågor. Det har ju sagts om Covid-19 att den också kan komma i en andra våg till hösten, och då eventuellt bli värre.

✱

Orden söker sig längs tiden,
bestulna på sin röst,
viskar i glömskans utkant,
river nuet i glödande bitar.

Törnen från tankar
som slumrat i sekler
tränger in
som hagel.

Skadskjuten
haltar jag fram
i det ogripbaras närhet.

✱

Jag blir kanske tvungen att revidera min självbild på det sociala området. Är kanske inte den utpräglade ensamvarg som jag alltid känt mig som. För nu, när vi ska umgås så lite som möjligt, så är saknaden efter de relativt få, nära vännerna mycket påtaglig. Visst kan vi ses utomhus, äta egen mat vid skilda bord och prata en stund, men just de här speciella arrangemangen gör att pandemin hela tiden är så närvarande. Det känns så främmande, det är så mycket som fattas. Den där kramen när man ses, hjälpas åt i köket, sitta bredvid varandra vid bordet. I det strikta Coronaumgänget tar förtrolighet och spontanitet väldigt mycket stryk och när man sedan skilts åt känns det ganska tomt.

✱

Igår hörde förlaget av sig. Inget roligt mail alls, har gått och tuggat det sen dess. Förläggarna har det, precis som så många andra, svårt i dessa tider när bokhandlarna inte köper in så mycket

nyutgiviet, och det innebär att Evas och min bok drabbas. Vår bok kommer därför inte att ges ut förrän nästa år och det är verkligen inte roligt – vi som längtat så efter att snart få hålla den färdiga boken i våra händer! Inte heller roligt att behöva meddela alla som förhandsbeställt att det inte blir någon bok detta år. Vi hoppas innerligt att de, precis som vi, håller ut och ser fram mot att boken får se dagens ljus någon gång under 2021.

*

Ännu en Coronautflykt, denna gång med Eva och Johnny. Vi strålade samman vid Hallamölla, halvvägs mellan Andrarum och Eljaröd, var och en med sin egen matsäck och egna stolar. Strålade gjorde även solen och i Verkeån porlade, brusade och glittrade vattnet vid kvarnen med anor från 1400-talet. Enligt informationstavlan är den sammanlagda fallhöjden 23 meter i de fem fallen. En underbart vacker plats och Eva hade kameran i högsta hugg, redo att fånga någon av platsens rariteter om de skulle dyka upp eller snarare flyga förbi. Forsärla, strömstare och kungsfiskare trivs här.

Eftermiddagen var fin och givande och det kändes bra att få ventileras besvikelsen över förlagets beslut med Eva. Vi diskuterade också en del om hur vi ska hantera utgivningen och ekonomin oss emellan när vi väl kommer så långt. Under alla omständigheter är vi fast beslutna att vår bok ska bli verklighet!

*

Den senaste tiden har vi varit mer i stugan än hemma så nu har vi bestämt oss för att flytta för sommaren. Tömma kylskåpet, packa kläder, datorer och krukväxter och inte minst viktigt; ta med mors resväska för jag vill fortsätta att gräva vidare i den. Det kommer väl regniga dagar även framöver! Helt kommer vi inte att överge Sölvesborg för här finns ju en gräsmatta som behöver klippas, rabatter som behöver viss ansning och svärföräldrar som vi gärna vill träffa i trädgården då och då. Men nattläget blir i fortsättningen i stugan; nu är det sommar!

*

En dag blev det sommar
trots att syrenerna ännu stod i blom
och göken varken var öst eller väst
om något annat.
Våren blev alldeles överflödig
flydde
till sin korta skugga
dränkte sig
i juninattens spegel.

JUNI

Både igår och idag har det varit ljuvligt sommarväder så det har blivit många lata timmar i solstolen under parasoll på stranden. Trots att jag hade hörlurarna på kunde jag höra den mjuka dyningen som suckade rytmiskt och ljudet av måsar och trutar som cirklade över den nästan medelhavsblå vattenytan. Men fortfarande är vattnet iskallt; premiärbadet får anstå ännu en tid.

Även bokmässigt har jag lämnat vintern, förmedlad av Karin Smirnoff, bakom mig. Nu är jag på andra sidan jordklotet och tar del av Haruki Murakamis fantastiska värld. Han är en helt ny bekantskap för mig, som jag är glad att få göra och jag hoppas att många av hans böcker finns att lyssna på. Just nu är det "Sputnikälskling" som fångar mig och det är lätt att bli fångad i det triangulära kraftfält som skapas mellan det manliga berättarjaget K, hans olyckliga kärlek Sumire med författarambitioner och den eleganta, svala, affärskvinnan Myu, som är föremål för Sumires åtrå. Det är en vindlande berättelse, fylld med allt ifrån vardagsdetaljer om enkla burkmatsluncher till filosofiska djupsinnigheter under nattliga telefonsamtal. Sumire och Myu har nu hamnat på en grekisk ö, där Sumire plötsligt försvinner. Jag ser med förväntan fram emot fortsatt läsning imorgon.

*

Termometern dalade, vinden ökade och molnen hopade sig. Det kunde ju varit inbjudande att krypa upp i läsfätöljen och lyssna vidare, men idag kände jag mig ändå mer lockad att fortsätta färdan i mors resväska. De följande åren i hennes liv, mellan realexamen och bröllopet, har jag funderat mycket över. Själv berättade hon nästan ingenting om denna tid mer än att hon gick på en lanthushållsskola och att hon från det hon var 16 år sällskapade med en klasskamrat från folkskoletiden, målarsonen Otto Mattsson, som hon så småningom gifte sig med.

Det handlar alltså om åren 1939–46 och från dessa år fanns det en hel del intressanta och oväntade handlingar att pussla ihop till en begriplig historik. Eller åtminstone kronologi för historien rymmer så mycket mer känslor och nyanser än de ganska torra uppgifter som dokumenten förmedlar. Men om uppgifterna kombineras med de relativt många fotona från dessa år kan ett leende, en gest eller en blick öppna en glipa till dåtiden och både glädje och sorg kan förnimmas och kasta ett skimmer över de prosaiska faktauppgifterna. Ungefär som när ett svartvitt gammalt foto koloreras i ett modernt bildbehandlingsprogram.

Efter realexamen flyttade mor hem till sin gamle morfar Magnus på den lilla gården i Fjälkinge. Gården ägde de gemensamt eftersom mor hade ärvt sin mors del. Hösten detta år bröt andra världskriget ut, men några särskilda kommentarer om detta hittade jag inte. I februari 1940 fyllde morfar Magnus 65 år och började bli utsliten. Mor skrev till sina fastrar:

Jag är hemma hos morfar och sköter om honom. Vi har sålt jorden till en granne, för morfar orkar inte bruka den längre. Han är ju rätt gammal nu och behöver gott vila sig från arbetet. Vi ha huset och trädgården kvar, och här trivs vi utmärkt bägge två. Jag tycker, att det är bäst för mig att jag blir hos morfar och gör vad jag kan för honom på hans ålderdom. Jag har ej hjärta att flytta från honom.

Ytterligare en fastighetsaffär gjordes i juli då mor sålde huset i Hammar, vilket också det var ett arv efter hennes mor. En rejäl bunt kvitton och anbudshandlingar visar att ganska omfattande reparationer gjorts under de år som mormor och mor hade ägt huset, som periodvis varit uthyrt.

*

Varje dag dör nu omkring 50 personer i Sverige av Covid-19, vilket är en minskning sedan i april då det var nästan dubbelt så många. Men det är ändå skrämmande siffror, särskilt för oss som är över 70 och har störst risk att bli allvarligt sjuka eller dö. I Sverige har omkring 4 800 mist livet i denna sjukdom och globalt är det 400 000. Folkhälsomyndigheten har tidigare förutspått att smittan kanske skulle komma att avta i sommar, eftersom många virussjukdomar sprider sig sämre i varmare väderlek, och det verkar som de aktuella siffrorna tyder på det.

Det varmare vädret har också det goda med sig att det är enklare att träffa sina kära utomhus även om vi måste fortsätta att hålla visst avstånd till varandra. Om ett par veckor är det midsommar och vi planerar att fira med barn och barnbarn här i stugan. Utan kramar och vid separata matbord på altanen, men bättre än ingenting.

*

Jag vet inte vem som är räddast
du eller jag eller natten.
När det är så här mörkt
syns inte havet,
bara ljudet
hur det skvalpar
mot våra tunga fötter.
Det är inte säkert
att vi orkar simma hem.

*

Massor med blågula flaggor vajade, för att inte säga smattrade, i vinden idag! Fast skälet var förstås inte vår bröllopsdag utan något mer nationsomfattande.

Hur man firar sin bröllopsdag kan nog säga ganska mycket om vem man är och vad man har gemensamt. För vår del har det nästan blivit en tradition att göra en utflykt i släktforskningens tecken. Idag tog vi en tur till trakterna runt Tomelilla med nedslag i Stenby, Övraby, Ullstorp och Bollerup för att se platser där våra förfäder och förmödrar levde och verkade på 1600- och 1700-talen. I både regn och solsken men hela tiden i ordentligt blåsväder firade vi våra 17 år som gifta. Som tur är har äktenskapet inte varit lika stormigt! Dagen avslutades med en egenhändigt tillagad lyxmiddag för två, inomhus i stugan med utsikt över havet.

*

Idag återvände jag till den grekiska ön och den försvunna Sumire. Många timmars lyssnande blev det eftersom det var svårt att lämna den intensiva och otroliga jakten när K och Myu försöker hitta henne och förstå vad som har hänt. Den lilla ön finkammas ner i varenda brunn och berättelsen blir alltmer förbryllande och surrealistisk. Murakami glider mellan olika dimensioner av tillvaron, både inre och yttre, och ifrågasätter om vår verklighet är den enda som existerar eller om det är möjligt att ta sig över till någon parallell, som finns där snubblande nära i skuggan av den vanliga.

Något svar på den frågan får man inte som läsare, utan det hela upplöses i en oviss dimma. Inte heller kärleksrelationerna mellan de tre huvudpersonerna leder någonstans. Känslorna bara finns där, enkelriktade, men de når aldrig fram eller är åtminstone inte ömsesidiga. Detta kan upplevas som djupt tragiskt; vi vill ju så gärna att besvarad kärlek ska vara möjlig, men Murakami stannar där, låter det bara vara så. Kanske är det hans syn på kärleken och dess tillkortakommande. Att det räcker med att känna kärlek för någon, men att den inte behöver besvaras, att det till och med är bättre om den inte besvaras så den slipper solkas av vardagens tanklöshet och triviala rutiner.

*

Vi möts i en längtan
med vacklande väggar
nosar på varandras ängslan,
lyssnar på den andres andetag,
spanar efter en gemensam utsikt.
Vi håller våra händer
långt från alla löften
och aktar oss för avgörandets tankar.
Nu eller aldrig
är lika farligt som
nu och alltid.

*

Igår var det dags för en ny utflykt till gamla släktställen. Eftersom vi båda har en del rötter här nere i sydöstra hörnet av Skåne kunde vi lägga upp dagen så att båda har något spännande mål att besöka. Turerna planeras noga med besök på Lantmäteriets hemsida där det finns en guldgruva i form av historiska kartor, som vi sedan kombinerar med uppgifter från mantalslängder och husförhör. Har man tur går det att exakt pricka in var slakten höll till ett par hundra år bakåt i tiden och handlar det om 1800-tal kan det till och med hända att huset eller gården finns kvar.

Så var fallet i Gydarps där min morfars farfar och farmor hade en arrendegård under Snogeholms gods under många år alldeles i slutet av 1800-talet. Idag används gården som något slags lägerskola så det var möjligt att gå runt bland byggnaderna och känna in miljön i det vackra lite

böljande landskapet med en blandning av skogsdungar och öppna ängar. Ängar som säkert var åkermark då, när Ola och Hanna levde här. Byggnaderna från deras tid fanns kvar, om än moderniserade, och dåtidens kylskåp i form av en jordkällare tittade fram ur en backslänt.

*

Idag har min bror Mats varit här på utomhusfika på altanen. Det var många veckor sedan vi träffades så det kändes gott att få se honom. Kanske besöket betydde ännu mer för honom som lever ensam med hunden som enda sällskap. Naturligtvis blev det mycket släktprat och jag lovade att maila foton på de ställen vi besökte igår.

Släktforskning är ju en mycket populär hobby, verkligen en på-avstånd-hobby. Många av oss undrar nog ibland vad vi håller på med och varför. I botten finns säkert ett behov att få veta vad som format den egna personen, en nyfikenhet på vilka karaktärsdrag och intressen som kan spåras till tidigare generationer. De flesta släktforskare lägger ner en otrolig energi, envishet och tusentals timmar på att söka och dokumentera sina anor. Ett gediget detektivarbete bakåt i tiden. Och när vi med stor entusiasm berättar om allt detta spännande för våra barn och barnbarn ser de oftast ganska uttråkade ut och börjar röra sig oroligt. Har man många jämnåriga eller äldre släktingar kan man förstås bjuda till släktträff och få en intresserad publik. För det där intresset brukar inte vakna förrän man är fyllda 50 och då kan man gräma sig över eller åtminstone ångra, att man inte lyssnade bättre när ens föräldrar eller mor- och farföräldrar berättade om platser, relationer och händelser. I det avseendet har jag haft både tur och otur. På fars sida fick jag tillfälle att intervjua två gamla fastrar som båda hade gott minne en bit över 90-årsåldern. På mors sida har det knappast funnits någon som kunnat eller velat berätta, men där har jag ju en skattkista i form av en gammal resväska.

*

Tvärs över sjön ligger torpet.
Varken väg eller el har nått fram.
Lukten av gammal tid,
fattigkyla och bibelbud
dröjer kvar under tapeten,
men i spindelvävsfönstren finns glitter
från vattnet i viken.
Mot kvällningen anas ekot
av barnaföderskornas skrik
och i månljuset håller nässlorna vakt
runt amerikadrömmens hägring.
Syrendoftens toner slingrar
som fiolens genom natten.
Allt bär jag med mig
som minnet av en dröm.

*

Midsommar närmar sig och vi planerar för fullt för ett Coronasäkert firande. Ett partytältstak utan väggar har inköpts om vädrets makter inte skulle stå oss bi, och vi har provmöblerat altanen med tre olika grupper. En för oss, en för dottern och hennes flickor och en för min bror. Helst ska alla också ha utsikt över havet, men det ska nog gå. Vi vet inte riktigt om vi vågar bjuda på maten eller om alla ska ha sin egen, men har bestämt oss för en mellanvariant. Vi står för den kokta nypotatisen, jordgubbarna och det grillade köttet. Resten har var och en med sig. Mats avstår snapsen och kör hem till sig för natten, medan tjejerna har hyrt in sig två nätter på ett närbeläget Bed and breakfast. Den senaste rapporten från SMHI verkar lovande.

*

Panikångest. I natt drabbade den mig med full kraft på ett sätt som inte hänt på många år. Jag vaknade och tankarna for som blixtar under ett häftigt åskväder.

Tänk om vi inte är tillräckligt försiktiga. Kanske någon av oss har Smittan. Vi är kanske dumdristiga. Vi kanske borde vänta att ses. Även om det är ute. Även om vi sitter med två meters avstånd. Tänk om jag är smittad utan att ha symptom och smittar någon av mina käraste. Hur skulle det kännas? Om han eller hon skulle dö? Hur skulle jag kunna leva med det? Eller omvänt? Om min dotter skulle behöva leva resten av sitt liv med vissheten att hon orsakat sin mors död?

Jag skakade i hela kroppen. Magen helt i uppror. Tårarna forsade. Hjärtat bankade i dubbel takt. Tungan kändes som förlamad och förstorad. Kunde knappt tala. Alldeles trasig. Räddningen blev Hans som höll om mig. Hårt. Talade lugnande, förnuftets ord, sannolikhetens ord, ända tills jag somnade i stormvirvelns mitt.

*

Jag hör skärande skrik
när stjärnor byter skepnad:
röda jättar
blir vita dvärgar
blir svarta hål
som fylls av materia
från kollapsade drömmar
som ingen vågat drömma.
Ur det tätaste mörkret
finns inga vägar ut.

*

På morgonen sken solen. Jag tvättade potatis och snoppade jordgubbar. Gästerna kom. Vi åt och hade en fin dag. Gick ner på stranden. Det blev till och med premiärdopp. Allt var lugnt.

JULI

Dessa livgivande morgonpromenader! Friskvård av absolut högsta klass där både kroppen och själen får sitt. Med blickarna över ett hav som kan variera från gråsvart hot till ett turkost silverglitter, en spegel av en i lika grad skiftande himmel och däremellan en rymd, ett tomrum som kan fyllas med vilka tankar och känslor som helst. En fullständig frihet att utforska minnen och drömmar av olika nyanser, att förbehållslöst ge sig ut i en ovisshet, vars mål är lika suddigt som den luftlagrade hägringen där Stenshuvud stupar i havet, eller in i en visshet om alltings enkelhet där allt är lika tydligt och urskiljbart som de två masterna på Torsö längst ut på Listerlandet vid klart väder.

Är det vårt ursprung som vattenvarelser som drar oss till havet? Att gå i vattenbrynet där havet strävar mot sanden, där vi en gång gick iland och bytte gälarna mot lungor. Kanske finns det minnen djupt inne i våra gener, någonting som förflyttar oss till ett stadium där ingenting ännu är givet, där evolutionens alla möjligheter fortfarande är öppna. Någonting som försätter oss i ett tillstånd där nuets förutsättningar blir mindre låsta, där vi kan se kopplingarna mellan det förflutna och framtiden i ett annat och vidare perspektiv. Ett perspektiv där drömmar kan bli till verklighet.

*

Jag har blivit mera rädd om mina dagar.
Erövrar stund för stund
känsla för känsla.
När ljuset vidöppnar havet
och horisontens koordinater
dränks i vågor än en gång
ska jag erövra
allt som finns kvar.
Dessa tydliga dagar och nätter
när vinden darrar löven
när saltan hårdar sanden fast
och jag låter mig genomborras av liv.

*

Nu har jag gett mig i kast med mera Murakami och detta för en lång tid framöver eftersom verket består av tre delar. Det är "1Q84" som jag har börjat lyssna på; en behaglig, lite lågmäld berättarröst med tydlig skådespelartalang som levandegör berättelsens olika karaktärer på ett förtjänstfullt sätt. De två huvudpersonerna är matematikläraren Tengo med vissa författarambitioner och kampsportinstruktören Aomame som tillika är yrkesmörderska. Hittills har de två inte haft något samre, men man gissar väl att Murakami tänker låta deras vägar korsas på något sätt. Vartannat kapitel ägnas åt Tengo och vartannat åt Aomame. En tredje

central person är den 17-åriga flickan Fukaeri, som skrivit romanen ”Luftpuppan”. Såväl Fukaeri som hennes roman bär på hemligheter som man anar är utöver det vanliga.

Efter att ha läst ”Sputnikälskling” är jag bekant med Murakamis lite långsamma, detaljerade berättarstil med långa utvikningar bakåt i tiden, och som det också verkar, utanför tiden. Handlingen förs framåt utan brådska och eftersom jag inte har bråttom, uppskattar jag både tempot och språket. Ett språk som beskriver det vardagliga och det häpnadsväckande med samma enkla trovärdighet, vilket bygger upp spänningen utan att ta till stora gester eller högljudda adjektiv.

*

Idag har vi varit i kyrkan. Men inte i ett religiöst ärende utan ett genealogiskt. Det var kyrkan i Rinkaby som vi besökte. En liten, vacker vitkalkad kyrka, byggd på 1200-talet, och som saknar egentligt torn, men i stället har en stor trälanternin, placerad centralt över långhuset. Inne i kyrkan är kryssvalven dekorerade med fantastiska målningar som beskriver allt från skapelsens Adam och Eva till domedagsalternativens himmelrike och helvete.

Anledningen till besöket var Rasmus Fajersson och den gravsten över honom och hans hustru Kerstin Månsdotter som skulle finnas i kyrkan. Denne Rasmus Fajersson, en bonde som levde på 1600-talet, är nämligen en gemensam förfader till både mig och Hans. Det är däremot osäkert om Kerstin Månsdotter är vår förmoder eftersom Rasmus var gift två gånger. Rasmus finns tio generationer bakåt i båda våra släktträd så släktskapet mellan Hans och mig är verkligen avlägset. Under de drygt 20 år som vi släktforskat har vi upptäckt att på flera platser och vid flera tidpunkter har våra anor bott och levt nära varandra, de har varit nämndemän på tinget samtidigt och säkert känt varandra, men det dröjde länge innan vi hittade någon gemensam ana. Rasmus Fajersson var den första men sedan dess har vi hittat ytterligare tre stycken; alla på tryggt tvåsiffrigt generationsavstånd.

Gravstenen över Rasmus och Kerstin hittade vi i vapenhuset där den stod uppställd mot en vägg. Det var en rejäl sten, säkert två meter hög och en meter bred. Stenen hade tidigare legat över deras grav inne i kyrkan alldeles framme vid altaret, men flyttats i samband med en renovering. Av gravens placering kan man förstå att paret hade haft hög status i socknen. Strax efter Skånes övergång till Sverige, då Rasmus varit i Malmö och svurit den svenske kungen trohet, hade deras gård våldgästats av en dansk trupp. Rasmus och Kerstin hade då via en kurir försökt informera svenskarna om detta, men försöket misslyckades och de togs båda till Köpenhamn som krigsfångar. Redan året efter skedde en fångutväxling och paret kunde återvända till Rinkaby. På stenen kunde vi läsa följande (”översatt” till modern svenska):

Här under vilar den salige mannen Rasmus Fajersson tillika med sin saliga hustru Kerstin Månsdotter som ock vilar under densamma sten och är den salige mannen avsomnad från denna världen anno 1681 och den saliga kvinnan avsomnad från denna världen anno 1662. Gud give dem en glad uppståndelse till det eviga livet.

Fängelsevistelsen i Köpenhamn hade uppenbarligen tagit hårt på Kerstin eftersom hon dog relativt kort efter återkomsten. Rasmus gifte om sig med Nilla Lassesdotter och levde i nästan

20 år till på sin gård som låg precis bredvid kyrkan. Han blev en betrodd och välaktad person och åtnjöt stort förtroende som bybornas talesman. Född som dansk på 1620-talet, död som svensk 1681.

*

Nu verkar det som spridningen av Coronaviruset har minskat ytterligare och experterna menar att det i första hand beror på sommaren och i andra hand på att vi umgås utomhus. Fortfarande gäller reserestriktioner och begränsningar av hur nära man får sitta på restauranger, men vad man kan se i TV-reportage så syndas det en hel del mot detta. Vi ska fortsätta tvätta händerna ofta och länge, arbeta hemma om vi kan och stanna hemma om vi är det minsta krassliga. Alla musikfestivaler och liknande är inställda och det råder besöksförbud på alla äldreboenden.

Efter midsommarfirandet som ju avlöpte väl, har vi haft några av våra närmaste vänner här på utomhuslunch vid ett par tillfällen och det har alla begränsningar till trots känts riktigt bra. Inga fler ångestattacker!

*

Jag tänjer det möjligas gränser
långt bortom och över.
Jag skrattar åt sannolikheternas snäva procenter
och betvingar den kraft
som får hoppet att dö.
Jag virvlar bort på underjordiska strömmar
och samlar skatter som ingen kan se.
Jag väntar på att få överleva.

*

Tänker mycket på döden. Det enda vi alla kan vara säkra på. Från den dagen vi föds är det den, som förenar oss, över, inom, bortom alla gränser, även dödens gräns. Denna gräns mellan ett vara som vi kan förnimma och uppleva med alla våra sinnen, och något fullständigt okänt, en icke-existens, åtminstone så som den ter sig för oss som är kvar på de levandes sida av gränsen. Eftersom denna gräns är så definitiv, så absolut, är det fullt förståeligt att människor i alla tider skapat sig bilder, föreställningar och hopp om att det finns något på andra sidan gränsen, någon form av tillvaro och hur denna ser ut. Det är också ett sätt att hantera det fruktansvärda ”aldrig mer” genom att skapa förhoppning om och en tro på ett framtida återseende. Möjligheten att kontrollera om hypotesen eller tron stämmer saknas dessutom helt, varför utrymmet för alternativa fakta är obegränsat, något som härskare av alla slag alltid utnyttjat för att behålla maktpositioner och privilegier och paradoxalt nog fått människor att gå i döden för.

I mitt liv kom döden in tidigt, egentligen långt innan jag föddes, genom min mormors död. Mina kamrater hade en mormor. De åkte till sin mormor och morfar på sommaren, till julen, på födelsedagar eller när som helst. Jag hade ingen mormor och hade aldrig haft. Det fanns en

morfar, långt borta i Värmland, och han hade en fru, men hon var ingen mormor. Min mormor var död. Det fanns inte ens ett fotografi av henne.

Min mors sorg över den mor hon förlorat alltför tidigt blev också min. Kanske blev den min alltför tidigt, jag vet inte. Att mor dessutom mist sin mormor i mycket unga år gjorde inte saken bättre. Redan som barn insåg jag att det vilade något slags förbannelse över kvinnorna i vår släkt, som naturligtvis bestyrktes när jag som tjugoåring förlorade min mor och därmed ytterligare en generation skulle komma att bli utan mormor.

Jag har levt större delen av mitt vuxenliv i denna skugga, i denna visshet att jag inte skulle bli särskilt gammal. Jag har jagat cancertumörer i min kropp lika intensivt som jag har levt och älskat för att hinna med allt, för att mitt liv måste levas fort. Döden som realitet blev än mer påtaglig när jag 27 år gammal miste min man i cancer och insåg att vår lilla dotter skulle få ett ännu tyngre arv att bära.

Efter hand som jag passerat mina tre förmödrars dödsålder har det varje gång känts som en seger, och när jag för 15 år sedan själv blev mormor var det som om jag äntligen hade lyckats häva förbannelsen.

Döden som tillstånd skrämmer mig inte längre. Jag ser den på avstånd, ett avstånd som krymper, och jag hoppas att den sista biten inte ska bli alltför plågsam. Det finns ingenting på andra sidan gränsen, att dö är att upphöra, att träda in i den absoluta tomheten som varken innehåller belöning eller bestraffning. Det skrämmande är att inte få leva, att inte få skratta, gråta, älska eller gå barfota i vattenbrynet.

*

Spritt, språngande galet
är livet
som frustande, befruktande
osentimentalt och skamlöst
vräker sig fram
utan en tanke på
konsekvenser,
kompromisser
eller domedagens basuner.

Spritt språngande naken
står jag mitt i floden
och låter mig gungas, knuffas,
föras, förföras
av detta vettlösa liv
som bara är.

*

Det är nu några veckor sedan jag senast fördjupade mig i gamla brev och dokument i mors resväska men tack vare lågtrycket som just dragit in över landet återvände jag idag till Fjälkinge i början av 1940-talet.

Kriget pågick för fullt, Danmark och Norge hade ockuperats av Hitler och här hemma hade beredskapen höjts och antalet män som kallades in till militärtjänst fördubblades. Nu behövdes plötsligt kvinnorna på arbetsmarknaden och för min mor innebar det arbete inom jordbruket. Efter en av de mycket bistra krigsvintrarna skrev hon följande till sina fastrar:

När det dock äntligen blev vår igen, blev jag tvungen att ställa till med stortvätt, och när det var slut med tvättandet, så kom lantbrukarna och tiggde och bad om hjälp för sina betor, potatis, rabbor och sin säd och tobak osv, och jag tyckte att jag borde göra min plikt mot mitt land genom att hjälpa dem. Hela sommaren har jag alltså arbetat på jordbruket. Tro nu för all del inte att jag överansträngt mig. Jag har tvärtom blivit stark och härdad genom det friska arbetet på åker och äng. Ja, ni må tro, att jag fått riktiga muskler.

Men allt var nog inte bara solbrända armar och friskt, härdande arbete på åkrarna för nationens bästa. Någon ting var alldeles på tok på den lilla gården, men det berättade hon inte för fastrarna. I stället anförtrorde hon sig till sin pappa i Värmland. Vad hon skrev till honom vet jag inte, men av hans svarsbrev som fanns i väskan framgår att hon inte längre kunde tänka på gården som sitt hem. På hösten 1942 skriver han till sin dotter ”hade jag vetat hälften jag vet nu, skulle jag hjälpt och varit dig till stöd på ett helt annat sätt, nu var jag rädd för att lägga mig i. ... Jag ville inte ’stjälja’ dig från morfar”.

Vad som mera exakt hade hänt går inte att utläsa av brevet, men det finns kvitton som visar att mor lämnade gården och bodde inackorderad, ibland hos den före detta hushållerskan Astrid, som nu var gift och bosatt i Bjärlöv och ibland hos sina blivande svärföräldrar Oskar och Ida Mattsson i Fjälkinge. Dittills hade mors efternamn varit Magnusson, samma som hennes mors, där Magnus ju var morfaders förnamn. Att det skurit sig ordentligt med morfar Magnus, var kanske anledningen till att hon ansökte om att få ändra sitt efternamn till Wihlborg, sin pappas namn, vilket beviljades och noterades av pastorsämbetet i februari 1943.

Svaret på vad som var anledningen till missämjan får man sommaren 1943. Då skriver mors förmyndare ett brev till hennes morfar där han uppmanas att ”utan dröjsmål vidtaga åtgärd för att de i lägenheten inneboende personerna skiljas från lägenheten senast kl 12 torsdagen den 1 instundande juli. Har vid ovan angivna tidpunkt lägenheten ej utrymts kommer polishandräckning att omedelbart anlitas”.

Morfar Magnus hade alltså, utan att fråga mor eller hennes förmyndare, hyrt ut eller låtit några främmande personer bo i det hus som morfar och mor ägde gemensamt. Detta hade nog varit något som han gjort i god tro eller lurats till vilket framgår senare av mors brev till fastrarna, där hon skriver att morfar måst ”fly från tattarna” till Astrid i Bjärlöv. Det måste ha varit en oerhört tuff tid för min 20-åriga mor; modern död, fadern i Värmland, det egna hemmet ockuperat av ”tattare”, fästmannen Otto inkallad i militärtjänst och ett världskrig runt knuten.

AUGUSTI

Idag blev jag färdig med den sista punkten på att-göra-listan för den här säsongen, vilket var att lasera altandäcket med en lasyr i ”skimmergrått”. Efter den senaste tidens torra och varma väder var brädorna verkligen redo att suga åt sig behandlingen. Det ser riktigt snyggt ut och det matchar färgen på husväggarna perfekt. Tidpunkten var nog också alldeles rätt för nu utlovas mera ostadigt väder med både regn och åska.

✱

Efter dagens gräsklippningstur till Sölvesborg med mathämtning i Åhus på hemvägen hade vi just landat i stugan när ovädret brakade löst. Fastän det bara var seneftermiddag blev det plötsligt mörkt som vid niotiden på kvällen och havet svartnade, för att strax spegla den ena blixten efter den andra, medan mullret rullade norrifrån ner mot Stenshuvud. Det mäktiga skådespelet varade någon timme innan regnet svepte in med smattrande kraft mot det nylaserade altandäcket.

✱

Vi var inte beredda
när någon rev himlen trasig.
Bleka i blixternas blåljus
kröp vi in i våra hålor,
förnam den fräsande kraften i varje vår nerv
hörde hur jorden rämnade
hur gränserna mellan
ett då och ett nu och ett sen
försvann i krafternas kaos.
Bara havet behöll sin urtida tyngd.

✱

Jag funderar på om det var ”tattarnas invasion” av mors och hennes morfars hus som var anledningen till att mor på våren 1943 började på lanthushållsskolan i Osby. Eller var det ett ambitiöst sätt att förbereda sig för rollen som hemmafru? Kanske både och. Men hade hon och fästmannen Otto verkligen planer på att bosätta sig så pass lantligt att det behövdes kunskaper i slakt och fjäderfäskötsel? Sådan kurslitteratur ingick nämligen bland de böcker jag ärvde efter henne. Några tankar på att bli lantbrukare fanns i alla fall inte hos min far Otto. Han hade redan efter konfirmationen valt inriktning på sin yrkesbana när han började som bodknodd i lanthandeln i Fjälkinge och sedan fortsatte som försäljare på EOL-bolaget i Sölvesborg.

Av resultaten i de skriftliga proven i trädgårdsskötsel, mjölkhushållning, fjäderfäskötsel, vävteori och hemskötsel framgår att mor var en flitig och läraktig elev. Det verkar som en lantbrukarhustru förväntades, eller åtminstone skulle kunna, sköta viss del av gårdens ekonomi

eftersom övningarna i Lanthushållets kassabok förutom vanliga hushållskostnader innehåller kostnader för hönsens skötsel och lön till drängar och hembiträden.

Från tiden på lanthushållsskolan finns ett antal foton av mor, både grupp-foton och sådana som tagits i mer uppsluppna sammanhang. Det verkar ha varit en lycklig tid, trots krig och annat elände, för det är en glad, skrattande ung kvinna med glittrande blick jag ser. Det måste ha varit välgörande att komma bort från problemen med morfar och hans inneboende, att få umgås med jämnåriga och att troligen få ett och annat kärleksbrev från pojkvännen, som hon planerade en ljusare framtid med.

Den 2 juli 1943 blev mor myndig och tog själv hand om sin ekonomi. Förmyndarens slutrapport visar att mor då var god för drygt 23 000 kronor, vilket motsvarar nästan en halv miljon idag. En mindre del av tillgångarna bestod av halva gården i Fjälkinge medan resten var banktillgodohavanden som kom från hennes morsarv och försäljningen av huset i Hammar. Kunskaperna i ekonomi från lanthushållsskolan omsatte hon genast för sin personliga del; bokföringen på olika konton är mycket detaljerad och noggrann och på de rutade pappren kan man följa exakt vad hon använde sina pengar till. Tänk vilken glädje hon skulle haft av ett bra bokföringsprogram eller åtminstone Excel!

*

Åter till nutiden. Vad nu det är? Man ska leva i nuet, carpe diem, mindfulness och allt liknande som sägs vara nyttigt för den mentala hälsan. Men hur blir det när nutiden sedan flera månader mest består av att *inte* göra saker? Inte umgås med andra, inte besöka utställningar, konserter eller föredrag, inte gå på restaurang, inte resa, inte shoppa. Helt enkelt bli en hjälte av att göra ingenting, som man propagerar för i den tyska informationskampanjen.

När utrymmet mellan då och sedan blir en djup klyfta eller ett svart tomrum, känns uppmaningen att leva i nuet som ett hån. Efter hand som tiden går och det där tomrummet tänjs ut alltmer, känner jag vissa dagar en stor vilsenhet, som att marken ger vika eller som när man drömmer att man springer för att hinna med tåget men aldrig når fram. Det hade varit betydligt enklare att hålla ut, att ha tålamod om det funnits ett datum när *sedan* börjar.

*

När havet delar sig i då och sedan
går jag likt Moses
torrskodd
rakt in i nuets öken
frågar mig
om detta land
har ett namn eller en karta
om mina fotspår
är verkliga
eller minnen av det verkliga.

*

Idag kom ett mail från förlaget. Ännu ett tråkigt besked. På deras första manusråd efter semestern hade vår bok diskuterats och man hade kommit fram till att inte ge ut den, trots att man fortfarande ansåg att det är en fin bok med många bottnar. Skälet till detta beslut var en stor osäkerhet om att få den att gå ihop ekonomiskt i dessa tider. De beklagade om de ingett oss falska förhoppningar, men hoppades att vi skulle hitta ett förlag med rätt målgrupp för vår bok.

Både Eva och jag blev naturligtvis mycket ledsna över denna kalldusch men också uppbragta; det som givits oss tidigare var ett beslut att ge ut den nästa år under vissa förutsättningar vad gäller format och andra tekniska detaljer. Inte bara förhoppningar.

Trots besvikelsen kom vi fram till att inte ge upp. Det finns fler förlag! Och vi beslöt att kontakta ett som vi tidigare diskuterat med. Visserligen skulle vi behöva ta en viss ekonomisk risk och stå för merparten av tryckkostnaden och försäljningen själva, men efter allt arbete vi lagt ner och framför allt för att vi faktiskt tycker att vårt manus håller måttet, så är vi beredda till detta.

*

Sommaren är tillbaka! Med varma dagar och ljumma kvällar så vi kan avnjuta kräfter och annat gott utomhus. Efter en knapp veckas östlig vind är havet ljuvligt med alldeles lagom vågor och en temperatur på åtminstone 18 grader. Jag badar flera gånger om dagen och tillbringar många timmar under parasoll på stranden, inpluggad i Murakamis alltmer fantastiska värld där spänningen långsamt stegras på flera olika plan. Att Tengo och Aomame haft kontakt som barn har nu avslöjats, liksom att Fukaeris pappa verkar vara en riktigt skum typ. Aomame har fått en ny vän, en gammal dam som driver ett hem för våldsutsatta kvinnor. Vidare har det dykt upp en extra måne på himlen, en liten grönaktig sak, bredvid den vanliga och ibland kommer "little people" fram och bygger en luftpuppa. Det något märkliga blandas med det helt osannolika, men i Murakamis värld verkar detta alldeles logiskt och fullt möjligt.

*

Dröj kvar i sanden
mellan hav och strand
där vågorna tvekar
var gränsen går
var den salta linjen
har sin plats;
innanför din hud
eller bortom smärtan.

*

Vad är det som händer, när ingenting händer och detta ingenting är allt som dagarna innehåller? Vem blir man när man inte kan definiera sig, inför andra och sig själv, genom de aktiviteter som man planerar och genomför? När livet är att iakttaga i stället för att delta blir passiviteten ett normaltillstånd och det är lätt att hitta undanflykter från att ta initiativ eller engagera sig. Detta tillstånd som jag dagligen kämpar för att inte fastna i. Visserligen tillhör jag de som drabbas lindrigare av pandemin; jag lever tillsammans med en man jag älskar, jag kan träffa mina barn och barnbarn med avstånd utomhus och även om jag förlorar inkomster som föredragshållare riskeras inte hela min ekonomi eftersom jag är pensionär. Och visst; jag jobbar med boken, tar promenader, gör utflykter och läser böcker. Men ändå är vissa dagar så tunga, och i bakgrunden finns hela tiden rädslan för att inte vara tillräckligt försiktig, och för att jag själv eller någon av mina käraste ska bli smittade.

*

Blodet är långsamt idag
färgen flagnar från ögon och mun.
Viljan är ihålligt skrynklig
som moln tömda på snö.

Jag undviker havet
där vågorna vänt sig.
Jag undviker skogen
där stigen bytt riktning.

Livet skjuts upp
till en annan dag.

*

Nu är vi på spåret med boken igen. Förlaget Solvändan i Småland är positivt till att ge ut vår bok och vi hoppas att ha den i tryck i mitten av november, då Eva är inbokad för ett föredrag med bildvisning. Vid ett sådant tillfälle borde vi kunna sälja en del, och längre fram får vi försöka marknadsföra boken som den perfekta julklappen.

Vi har börjat diskutera format och upplaga med förlaget, liksom i vilken form vi ska leverera manuset. Eftersom bildkvalitén är avgörande för vår bok, har vi begärt att få se provtryck av några utvalda foton innan vi är redo att skriva något avtal och det har vi blivit lovade. Jag har skickat högupplösta bilder idag så vi räknar med att få provtrycken i nästa vecka. Spännande!

SEPTEMBER

Plötsligt är det september
och jag anar att sommaren är slut.
Jag springer ut för att
surra med humlan,
fladdra med fjärilen,
skratta med spillkråkan,
tåras med trasten
men ingen är kvar.
Ingen alls
som kan dela mitt minne av sommaren
och göra den trolig.

*

När vi färdas mellan hemmet i Sölvesborg och vår stuga passerar vi Skräbeån som förbinder Ivösjön med havet. Varje gång tänker jag på pesten som härjade i dessa trakter för drygt 300 år sedan och den pestvakt som då var stationerad just här. Pesten kom till södra Sverige dels från Danmark, dels från de svenska besittningarna på andra sidan Östersjön och dels till Karlskrona med hemvändande båtsmän. När båtsmännen återvände till sina hemorter spreds sedan pesten till hela Blekinge. Magnus Stenbock som var generalguvernör över Skåne, ville hålla pesten borta från sitt landskap och utfärdade därför en pestordning på hösten 1710, med målet att stänga Skånes gränser. Alla som ville komma in i Skåne måste visa upp ett sundhetspass för pestvakten som fanns längs gränserna, en av dem just vid Skräbeån, även om gränsen mellan Skåne och Blekinge inte gick just där.

Förutom att kunna visa upp ett giltigt sundhetspass, måste de resande finna sig i att deras kläder och bagage röktes, en procedur som kunde ta flera dagar och i praktiken blev ett slags karantän. Men åtgärderna var inte särskilt effektiva. Det fanns många möjligheter att passera gränsen på stigar över Ryssberget och andra ställen plus att reglerna inte tillämpades lika för alla; ståndspersoner och högre militärer kunde passera ganska obehindrat. Andra undantag gjordes för transporter av spannmål. Det hade varit missväxt 1709, så när det var möjligt att importera livsmedel släpptes sådana transporter fram trots smittoriskerna.

Stenbock skickade sin pestordning till det kungliga rådet och fick med beröm godkänt för sina åtgärder. Men rådet tyckte också att om läget förvärrades så borde också publika sammankomster, gravöl och gästbud förbjudas. Man menade också att alla som dog i pesten skulle begravas utan ceremonier, djupt under jorden utanför kyrkogården.

Visst är det slående likt dagens situation! Vi stänger också våra gränser med undantag för varutransporter. Dagens sundhetspass är ett negativt Covidtest. Då rökte man diverse persedlar, idag tvättar vi händer, handtag, möbler och annat med sprit. Karantän förekom både då och nu och om smittan förvärrades var man, precis som nu, inne på att förbjuda allmänna sammankomster och privata fester. Däremot var man då hårdare när det gällde begravningar; vi

får begrava de döda på vanliga begravningsplatser, även om antalet gäster vid ceremonin är starkt begränsat.

Men efterlevnaden av reglerna är betydligt bättre idag, vilket troligen beror på att vi lever i ett informationssamhälle där alla vet vad som gäller, åtminstone på ett ungefär. För 300 år sedan var det prästen som läste upp den världsliga överhetens påbud vid söndagens gudstjänst och frågan är hur mycket allmogen brydde sig om reglerna. Eftersom gudstron var så starkt förankrad, var man mer benägen att se pesten som ett Guds straff, vilket man inte kom undan oavsett vilka regler som påbjöds eller hur man följde dem. Resultatet blev en massdöd utan like. I Jämshögs socken, motsvarande nuvarande Olofströms kommun, dog hälften av invånarna, omkring 1750 personer, under de drygt två år pesten härjade. Om det skulle varit lika illa i dagens Coronapandemi skulle dödstalet där sluta på omkring 6500, men hittills har under sex månader bara 2 personer avlidit i Olofströms kommun. Den stora skillnaden är att 1710 fanns ingen som helst sjukvård och man kan ju fundera över hur många som dött idag om vi saknat våra moderna sjukhus och den kvalificerade vård som ges där.

*

Nu är vi ungefär i samma läge som i april, dvs några dagar i stugan, några dagar hemma i stan. Just nu är det stadslivet som gäller, även om det är ett utarmat och torftigt sådant, eftersom det fortfarande gäller att undvika andra människor och mycket är stängt eller inställt. Desto viktigare blir ju hemmet och inte minst vår lilla trädgård. Igår insåg jag att mina insatser i rabatterna varit minst sagt bristfälliga under sommaren, så idag var det på med trädgårdshandskarna och fram med lukjärn och sekator. Det blev en hård kamp mot kirskål och löktrav som nästlat sig in bland pioner och flox. Vissna sommarblommor att klippa ner och den hämningsslösa skogsclematisen att tukta. Några nässlor hade hittat en bra plats i ett skuggigt hörn, men jag ryckte upp det mesta och la försiktigt tillbaka de nyttiga daggmaskarna som följde med rötterna upp. Allt blev inte klart idag men jag fortsätter imorgon.

*

Förmodligen finns det en enkel förklaring
sa myran till masken.
Hade vi bara haft lite större hjärnor
skulle vi säkert förstå
varför det är ljust ibland
och mörkt ibland.
Hur menar du
sa masken
vad är ljus
vad är mörker
och varför skulle jag behöva en större hjärna?

*

Trädgårdsarbetet fick pausas idag när regnet skvalade ner. Som tur var hade jag tagit mors resväska med till stan, så nu kunde jag fortsätta i hennes fotspår. Hon hade alltså blivit myndig i juli 1943 och på hösten var kursen på lanthushållsskolan i Osby slut. Hon hade ändrat sitt efternamn till sin pappas och nu for hon för första gången och besökte honom i Värmland. Mor berättade för mig att hon lovat sin mor Anna Maria att inte träffa honom förrän hon var myndig, då hon ju fick göra som hon ville. Visserligen hade Anna Maria varit död i nio år när mor blev myndig, men mor hade hållit sitt löfte och väntat med att besöka honom.

Min mormor Anna Maria kom nog aldrig över att morfar svek henne, att han inte gifte sig med henne när hon blivit gravid. Varför skulle hon annars avkräva sin dotter, min mor, ett sådant löfte? I stället gifte morfar sig med en bankdirektörsdotter med adelsblod i ådrorna och en släkt av storföretagare inom skogs- och gruvindustrin i Värmland och Närke. Dessutom var hon släkt med självaste nationalskalden Erik Gustaf Geijer, något som säkert stod högt i kurs hos morfar som själv var poet. Det är inte svårt att förstå om mormor kände sig ratad, underlägsen och nedvärderad, ja kanske till och med bitter. Var det så att hon sörjde sig till döds? Om man nu kan göra det. Jag vet inte, men tanken finns hos mig. Hon dog av leukemi och tankekedjan blodet – hjärtat – hjärtesorg flimrar i mitt huvud.

Men mormor överförde inte sina eventuella negativa känslor mot morfar på min mor. Åtminstone verkar mor i så fall inte ha tagit dem till sig. Den slutsatsen drar jag av att hon faktiskt besökte honom – och dessutom väldigt snabbt efter att det var ”tillåtet”. Min bild är att mor beundrade sin pappa, en bild som grundar sig på dels av hur jag själv uppfattade deras relation när vi i min barndom besökte honom, dels av den ton som finns i hennes brev till honom. Hon var stolt över sin pappa, konstnären som målade tavlor, spelade klassisk musik på fiol, var beläst och själv skrev både lyrik och prosa. I hans lite avskalat vackra hem ordnades kulturaftnar och intellektuella höjdare kom ofta på besök.

Det finns några foton från mors första besök där och jag tycker mig kunna utläsa att hon var både förundrad och glad över det hon upplevde. Säkert en helt annan miljö än den hon dittills upplevt i småbrukarhemmet i Fjälkinge. Vad det var för present hon hade med sig till honom vet jag inte, bara att den enligt hennes kassabok kostade 50 kronor, vilket motsvarar en dryg tusenlapp i dagens penningvärde.

*

Ännu är det inte dags för Brittsommar, den ska inte komma förrän i oktober. Möjligen kan detta vara Indian Summer. Jag konsulterade Wikipedia och fick lära mig att SMHI menar att indiansommar kan inträffa när som helst på hösten. Till exempel som idag den 14 september, då solen strålade från en molnfri himmel, det var 25 grader varmt redan på förmiddagen och en lätt bris. Så härligt att inte behöva tillbringa dagen på ett kontor utan kunna gå ner på stranden med solstolar, parasoll och hörlurar. Badkläder behövdes däremot inte för det var bara 11 grader i havet. Vi är alltså tillbaka i stugan.

Jag är nu i slutspurten av Murakamis 1Q84 och äntligen ligger ett möte mellan Tengo och Aomame inom räckhåll. Båda är nu medvetna om sina känslor för den andre och de söker lite

planlöst efter varandra, medan de två månarna följer deras irrande i den osannolika värld som Murakami har låtit oss läsare träda in i. Det kommer att kännas tomt när man blir tvungen att lämna den!

Här i vår värld har vi bara en måne och den beundrade vi över det nattliga havet i kväll. Ålamörkret gör sig mer och mer gällande och snart är det höstdagjämning. Ett pärlband av ljus syntes från Vitemölla till Kivik och i nordost kunde vi urskilja de tre blinkningarna från fyren på Hanö.

*

Fyren blinkar i natten
taktfast
för att inte förväxlas
med månen
som taktlöst
blandar sig i de älskandes färd
mot sjunde himlen.

*

I flera veckor har antalet smittade och döda i Covid-19 legat på en låg nivå; omkring 200 smittade per dygn och knappt 10 döda per dygn i vårt land. Men de senaste två veckorna har både antalen smittade och inlagda på sjukhus börjat öka och Folkhälsomyndigheten varnar för att en andra våg kan vara på väg. Det märkliga är att man samtidigt tar bort besöksförbudet på särskilda äldreboenden; det var ju där de allra flesta dödsfallen inträffade under den första vågen. Totalt i Sverige har nu nästan 6 000 personer avlidit av denna sjukdom.

Sverige har förordnat en vaccinsamordnare som inom ramen för en gemensam EU-upphandling skriver avtal om inköp av olika tillverkares vaccin, men inget vaccin verkar hinna bli klart och godkänt under hösten, så nu är julfirandet med nära och kära definitivt i farozonen.

*

Idag blev det iltransport till Kristianstad. Hans fick plötsligt fruktansvärt ont i magen så jag fick köra honom till akuten och lämna honom där. Efter någon timmes väntan utanför sjukhuset fick jag beskedet att det var gallbesvär och att man skulle överföra honom till sjukhuset i Karlskrona under kvällen. Gallstenarna hade dessutom blockerat bukspottskörteln så den hade blivit inflammerad. Innan de kan operera honom måste inflammationen hävas och fram tills dess får han stanna kvar i Karlskrona.

Så indiansommardagarna i stugan fick ett abrupt slut och nu känns det väldigt ensamt och oroligt här hemma i Sölvesborg.

*

Lätt chockad läste jag idag i tidningen att man konstaterat flera fall av Covid-19 på sjukhuset i Karlskrona, bland både personal och patienter, och på just den avdelning där Hans är inlagd! Oron bara välldes, ja vräkte sig fram, i hela mig. En mardrömslik situation som det inte går att komma undan. När vi pratades vid fick jag veta att han kommer att bli överflyttad till en annan avdelning, men det känns ändå inte särskilt tryggt att ha honom där i flera dagar framåt.

*

Labyrinternas avvägar skymtar
natten är vidsträckt
och djärvheten lungsiktigt blek.
Kartans förluster är snart inom räckhåll
och mardrömmens gömsle kan skönjas.
Jag bländas av minnenas vådeld
som får frostiga tistlar att tina.

När sanningen slocknat
står de sotiga stänglarna kvar.

*

Hans måste stanna på sjukhuset ytterligare några dagar tills inflammationen är hävd. Vi har bestämt att när han kommer hem så flyttar jag till stugan och stannar där i fem dagar, i en självvald karantän, tillräckligt lång för att vi ska känna oss trygga med att han inte blivit smittad. Hur tråkigt och ensamt som helst. Jag känner mig vilsen och rädd.

*

Nu sitter jag här ensam i höstmörkret och kurar. För ensamt är det, inte bara inne i stugan utan i hela området. Visserligen inte alldeles tomt, det lyser i en del stugor som är bebodda året runt, men sommarens skratt och prat känns väldigt avlägset, liksom grilldofter och fågelsång. Det är tyst, det är mörkt och jag försöker uppamma något slags höstmysestämmning, men det vill inte riktigt lyckas. Jag försöker skriva något men det går trögt. Så ensamt.

*

Alla liv jag inte levt
alla ord jag inte viskat
hopar sig i högar
oförlösta
medan verkligheten väntar
att beviljas utan villkor
att bejakas utan löften.

OKTOBER

Lite ljusare nu, även om oktoberskymningen kommer allt tidigare. Hans är hemma, nyopererad och osmittad och mår förhållandevis bra. Vidare är kontraktet med förlaget Solvändan undertecknat och klart sedan vi godkänt tryckeriets bildkvalitet. Upplagan blir 400 exemplar varav Eva och jag ska bekosta och ta hand om försäljningen av 300. Vi har nu bestämt oss för ett något mindre format, men med samma proportioner mellan höjd och bredd så vi behåller spänningen i bilderna. Böckerna beräknas komma från tryckeriet i början av november, vilket skulle möjliggjort exponering vid Evas föredrag, men som nu ser ut att bli inställt. Hur som helst är det roligt att boken blir färdig så snart; vägen dit har varit lång och ganska krokig.

*

Efter mors första besök hösten 1943 hos sin pappa i Värmland dröjde det inte så länge förrän hon for dit igen. Denna gång för att fira jul och då inte enbart med pappan och hans fru. Från kommissarieskolan i Rommehed i Dalarna kom nämligen hennes käre Otto, som fått permission över juldagarna. Jag gissar att detta var en mycket lycklig jul för mor, ja, troligen för dem alla fyra. Självklart toppades listan av att de båda unga fick återse varandra efter lång väntan, men också att få presentera sin blivande make för sin pappa, att få visa sin fästman det hem och den pappa som hon var stolt över och för pappan att känna att han, trots tidigare försummelse, var accepterad, godkänd och kanske till och med förlåten. Och i den mån pappans fru, ”tant Torborg”, haft något dåligt samvete för sin roll i familjedramat, kunde hon stryka ett streck över det och glädjas över att ett nytt kapitel kunde ta sin början.

När juldagarna var över var Otto tvungen att återvända till Dalarna, varifrån han skickade ett rörande vackert kärleksbrev till mor. Det kunde hon behöva för den 28 december nåddes hon av budet att hennes morfar dött. Han dog av influensa och bodde fortfarande hos Astrid i Bjärlöv. Mor begav sig genast till sitt inackorderingsrum hos Ottos föräldrar i Fjälkinge och började ordna med begravningen, som skedde redan den 5 januari. Hon beskrev avskedet till sin morfar i ett brev till fastrarna så här:

På begravningsdagen var det strålande vackert väder, litet kallt, men ljust och soligt. På morgonen gick jag ner till gravkapellet för att få se morfar och riktigt ta farväl av honom. Han var så rar, där han låg i sin kista, han såg så lycklig och nöjd ut, och han var riktigt vacker, det var något förklarat över hans drag. Jag bad till den Högste i den stunden, att morfar måtte få veta, att jag förlåtit allt, och att han måtte få en glad uppståndelse, och att vi alla måtte få ses igen i en värld, som är fullkomlig och fridfull. Jag lade en liten bukett röda nejlikor mellan hans domnade händer, och jag vill det skulle vara ett tecken på att allt var bra mellan oss.

Den 7 januari sålde hon huset till en järnarbetare Dörfer för 9 500 kronor kontant och den 8 hölls bouppteckning i Bjärlöv, där mor var mån om att kompensera Astrid för att hon tagit hand om morfadern under hans sista tid.

*

I natt hade jag en underlig dröm. Jag vandrade i ett vackert landskap med lövskogsdungar och hagar, och på avstånd skymtade en sjö. Jag höll någon i handen, en man, och när han talade förstod jag att det var min far. Det märkliga var att han var ung, kanske i 30-årsåldern, men jag var så gammal som jag är nu. Han berättade om sina planer för framtiden, att han just skrivit färdigt sin doktorsavhandling, att han tänkte söka en tjänst på universitetet, att han hoppades att jag snart skulle få ett syskon. Jag frågade vad avhandlingen handlade om och fick veta att det var en studie av hur olika färger påverkar oss beroende på kulör och kemisk sammansättning. Han hade gjort omfattande experiment med flera grupper försökspersoner och kommit fram till att det hans far berättat om färgernas psykologi var alldeles fel.

Plötsligt fick jag en bestämd känsla av att vi inte var ensamma. Någon gick på fars andra sida. Jag böjde mig ömsom framåt, ömsom bakåt för att få syn på denna person, men hela tiden kom något i vägen eller var det något träd som kastade sin skugga så att personen inte kunde urskiljas. Fanns där verkligen någon? Jag försökte lyssna efter andra steg än fars och mina, men hörde inga.

–Far, är det bara du och jag här, frågade jag till slut.

–Ja, min flicka, det är bara vi.

–Men vem håller du i handen?

–Det är dig jag håller i handen, ingen annan, svarade han, och i detsamma blev han alldeles genomskinlig och jag såg att den han höll i sin andra hand var jag själv i femårsåldern. Hon mötte min blick, lite blygt men ändå stadigt.

–Är det du som är mormor, frågade hon och log försiktigt.

Jag vaknade med ett ryck, förvirrad, försökte få ordning på bitarna. Min far gick bara sju år i folkskolan; hans önskan att studera vidare hade man inte råd med. Det fick däremot fars klasskamrat, arbetarsonen Gunnar Hansson, som blev filosofie doktor i litteraturvetenskap. Far och Gunnar hade kontakt hela livet, något som far var mycket stolt över. Att far behövde bevisa att hans far hade fel om färger hänger väl samman med att far, till skillnad från sina fem bröder, inte ville gå i sin faders fotspår och bli målare. Och så var det mormorsbiten. Är det kanske så att i min nuvarande roll som mormor försöker jag vara den mormor jag önskade mig som barn?

*

Under tiden som livet pågår
när dagarna hakas fast
och hängs upp
väntar drömmen i skuggan
alldeles nära
alldeles tyst.
Följer i fotspår,
viskar om vägen,
gör vingar av trasiga dimmor.

Den där drömmen häromnatten vill inte lämna mig. Varför var det far jag vandrade med och inte mor? Det är ju hon som är kopplingen till den gäckande mormorsrollen och det är hon som funnits i mina tankar och efterforskningar hela detta året. Eller är det kanske just därför som far dyker upp, som vill påminna om sin existens och om den betydelsefulla roll han hade under min tidiga barndom. Jag var fars lilla tös och när han inte arbetade var jag alltid med honom, även då mor inte var med; i skogen, på skjutbanan och på hundutställningar. Och det var hans förväntningar och uppmuntran som fick mig att bli bäst i klassen.

Kanske var det dessa funderingar i kombination med det vackra höstvädret idag som fick mig att göra en utflykt till fars trakter. Nästan alla fars rötter finns runt Ryssberget. Idag nöjde jag mig med att besöka några platser öster om berget. Detta berg som inte alls har med ryssar att göra utan med det tyska ordet *Riese* som betyder jätte, helt enkelt det jättestora berget.

Jag startade med Möllebjörke som ligger alldeles vid Västra Orlundsån och fått sitt namn efter kvarnen som funnits där sedan dansktiden. Här huserade fars förfäder och förmödrar under fyra generationer på 1600- och 1700-talen, bland andra storbonden Lave Eskilsson och hans hustru Berta Persdotter som var min fars farfars farfars farmors föräldrar. De ägde den ena av de två stora gårdar som fanns där då och som fortfarande finns kvar. Att det var den västra gården visste jag sedan tidigare grävande i arkiven. Mangårdsbyggnaden var rejäl och av senare datum, möjligen kunde den vara byggd på samma grund som förfädernas hus.

Inte så långt från Möllebjörke ligger Ebbalycke vid landsvägen som stryker precis längs Ryssbergets östra sida. I fars släktträd är vi då framme i senare halvan av 1800-talet. Hit kom smeden Carl Andersson och hans hustru Hanna Jönsdotter år 1874 tillsammans med tre av sina vuxna barn, bland dem dottern Anna, min fars farmor, som ett par år senare gifte sig med målaren Ola Mattsson. Sju av Annas och Olas åtta barn föddes här, däribland sonen Oskar, min farfar, som liksom sin far blev målare. Efter 20 år i Ebbalycke flyttade hela familjen till Vånga socken. Eftersom varken smeden Carl eller hans son målaren Ola ägde någon fastighet utan bara hade ett så kallat gatehus, har jag inte lyckats få fram exakt var i byn de bodde.

Utflyktens sista anhalt var Ynde, där fars mormor och morfar bodde i drygt 50 år, ända till sin död på 1930-talet. Anna Åberg och Jöns Olsson var baptister så deras barn står som "oäkta" eftersom föräldrarna inte var vigda i svenska kyrkan. Ett av deras barn var min farmor Ida som sen gifte sig med målaren Oskar Mattsson. För omkring 20 år sedan besökte jag deras hus tillsammans med far och min faster, så även om Anna och Jöns "bara" var torpare så vet jag var de bodde. Huset finns kvar och ser ut ungefär som det gjorde när far som barn var och hälsade på hos sin mormor och morfar.

Det blev alltså en tur som sträckte sig över 250 år i fars släktträd men bara knappt tio kilometer i geografin. Det blev också en vacker tur i oktobers glödande färger, med hög, klar, lite kylig luft, genom en landsbygd som andas något ålderdomligt med ett drag av vemod och visst förfall som känns särskilt tydligt så här på hösten.

*

På ängen står rostiga redskap
som tröttnat.
En fågel bor
i det plåtvassa snåret.

Gråspruckna stolpar lutar
mot minnet av grindar
som delade vägen
i tänkbara stycken.

Men elden i spisen tycks leva;
en silvertunn rök
från rödgråta hus
som övergavs i brådska.

*

De senaste veckorna har smittspridningen ökat ännu mer och man talar nu om att en andra våg definitivt är på gång. Troliga orsaker är dels att vädret är kallare vilket gör det lättare för viruset att sprida sig, dels att människor under sommaren vant sig vid att kunna umgås utomhus och nu fortsätter att träffas inomhus. Trots att man stramat upp rekommendationerna, och t.ex. bestämt avråder från trånga hemmafester så syndas det en hel del. Inte blir det bättre av att partiledaren Ebba Busch föregår med dåligt exempel genom att bryta mot detta.

Eftersom vi i vårt land inte har någon pandemilag kan inte heller några tvingande regler utfärdas, men en utredning är tillsatt för att kunna få en sådan lag på plats så snart som möjligt. Testresultaten av flera av de vaccin man framställt verkar lovande, men ännu dröjer det minst ett par månader tills det kan godkännas och börja användas.

Jag känner mig alltmer nedstämd, som fast i ett skruvstäd där skruvarna dras åt mer och mer. Under sommaren lättade det lite, men nu kommer både mörkret, mer smitta och färre möjligheter att träffa sina kära. När tar detta slut? Var ska jag hämta kraft?

*

Lanternan i fören försvagas,
dyningen andas sin sövande sälta.
Sjökortets tecken är dränkta i stjärnor
och ankarets tyngd är bedräglig.
Kompassens taggros har vissnat,
väderstrecken fladdrar i vinden.
Det är sent
och jag är vilse på mitt enda hav.

*

Människan behöver sin gud eller sina gudar. Tanken att vi själva skulle vara ansvariga för våra val och våra handlingar är så skrämmande, så outhärdlig att vi behöver ett väsen i en annan dimension som vi kan lägga detta ansvar på. ”Ske din vilja”. ”Det var Guds vilja”. Eller möjligen ”Det var Ödet”.

Uppfinningen av en gud har också andra fördelar. Här kan man koppla på en massa regler om vilka handlingar som är acceptabla eller inte, ett slags handbok, så man slipper gå till gud och fråga varje gång man står inför ett knivigt val. En del sådana regler är vettiga ur ett allmänmänskligt överlevnadsperspektiv, som att man inte ska döda sina medmänniskor, medan andra har som syfte att kontrollera vissa grupper och upprätthålla rådande maktstrukturer, till exempel att män är överordnade kvinnor eller att män med vapen är högre i rang än de som inga har.

Men visst är det obegripligt att en grupp människor inte står ut med att en annan grupp människor har ett annat namn på sin gud. Och dessutom ser som sin plikt, sitt kall att med alla medel övertyga eller i värsta fall tvinga den andra gruppen att ge upp sin gud till förmån för den egna. Eller till och med döda dem som envist vägrar.

Ännu mera obegriplig är tanken att guden skulle ha skapat människan. Varför skulle guden ha gjort något så onödigt, för att inte säga dumt?

*

Mörker famnar mörker
innan skuggor kunde skönjas,
innan nätter kunde räknas.

Djur blir människa blir gud,
offer bränns, besvurna i sitt blod,
orden formas, fogas till en bön,
guden skimrande som is.

*

Två ljuspunkter avslutade oktober. I onsdags meddelade förlaget att boken kommit från tryckeriet, så igår for vi till Torsås och hämtade 15 kartonger med *Vingar och Verser*. Vilken känsla! Att se den, hålla den och bläddra i den! Visserligen hade tryckeriet missat att omslaget skulle vara matt och inte högblankt, men i övrigt var allt rätt och fint och färgtrycket höll en hög kvalitet. Nu ska den skickas ut till alla som redan förbeställt och sedan får vi till att börja med göra reklam på Facebook och andra Coronasäkra ställen.

Den andra ljuspunkten var sopplunchen här idag med barn och barnbarn. Väl påpälsade värmdes vi oss med en rykande fisksoppa i vår trädgård och klarade av tre timmars samvaro på behörigt avstånd innan kylan krupit in på bara skinnet. Undrar när vi kan ses IRL nästa gång?

NOVEMBER

Så har det blivit november. Månaden när mörkrets makter tar över, både inom och utom mig. Månaden när regnet och diset tätnar, när den råa kylan kommer krypande, när dagarna knappt hinner vakna innan det är för sent för det mesta. Ibland drömmer jag om att fly från detta, hyra en lägenhet på Mallorca, byta ut november mot nästan vad som helst. Allra helst mot en extra månad mellan maj och juni. Den skulle naturligtvis heta flora efter vårens och födelsens romerska gudinna.

Jag hyser stark misstro mot sådana som börjar tala om att krypa upp i favoritfåtöljen med en bra bok, tända ljus och dricka te. Falsk marknadsföring, det är vad det är. Kanske får de provision av Bonnier, IKEA och Lipton.

*

Nu kommer de tysta, de starka, de stumma,
nu kommer de gömda, de frusna, de glömda.
De kommer ur skuggan
och har inga drömmar,
de kommer ur stenen
och har inga sånger.
De har vant sig vid mörker, tystnad och köld.

De kommer om natten de starka, de stumma,
de kommer med skräcken de frusna, de glömda.
Jag kan inte se dem
för ögonen brinner,
jag kan inte nå dem
för tiden har stannat.
De luktar av fuktiga pälsar och blod.

*

I dessa mörka tider är det bra att ha något att göra. Helst något som måste göras och gärna något som har åtminstone en liten positiv komponent. En sådan aktivitet har jag ägnat mig åt idag, nämligen att paketera, fakturera och distribuera de förbeställda exemplaren av *Vingar och Verser*. Postens blåa kuvert med förbetalt porto i storlek M passar precis. Blev nästan lite uttittad på Coop när jag lämnade in hela härligheten där. Mycket nöjd.

Eva och Johnny kom förbi på eftermiddagen och hämtade några bokkartonger för beställarna i deras närområde. Tyvärr kunde vi ju inte bjuda in dem på en fika och utomhus var det alldeles för bister.

*

En annan positiv möjlighet dök upp i mailboxen idag. Biblioteksfrämjandet i Kronoberg och Blekinge utlyser 10 skrivaruppdrag som kan sökas av litteraturskapare i respektive län, 6 i Småland och 4 hos oss. Detta för att stötta sina kulturarbetare som får se det mesta av sina inkomstmöjligheter gå om intet i detta inställda tidevarv. Uppdraget, som ska vara slutfört senast den 31 mars, går ut på att man ska skapa en text som utgår från här och nu, man väljer själv om det ska vara prosa, lyrik eller essäform och ersättningen är 20 000 kronor. Funderar på om jag ska söka och i så fall vad jag ska skriva om.

*

Några dagar efter det att mor hade begravt sin morfar besökte hon arbetsförmedlingen. Inskrivningskortet är stämplat den 19 januari 1944 och samma dag gick en förfrågan till prästgården i Norra Åsum om de ville anställa henne som hembiträde. Svaret var positivt och bara någon dag senare träffades mor och prästfrun. Besöket verkar ha utfallit till bådas belåtenhet och mor skriver i optimistiska ordalag till sina fastrar om den vackra prästgården, som trots att den är både gammal och stor, är modernt inredd med värmeledning, varmvatten, badrum, Agaspis, rostfri diskbänk, fernissade golv och dammsugare. Hembiträdesrummet har två soliga fönster och där finns egen radio. Här började hon arbeta den 7 februari.

Jag funderar över mors relation till sina två fastrar i Malmö. Dessa båda damer, som 1944 var 53 respektive 45 år gamla, båda ogifta och barnlösa, var utbildade hattmodister och hade en butik i Malmö där de tillverkade och sålde hattar. De delade dessutom lägenhet och kulturella intressen. De var ungefär jämnåriga med min mormor och liksom hon självständiga och självförsörjande. Blev de kanske någon sorts modersfigurer för mor? Det var ju över huvud taget ont om släktingar i mors krets. Hennes egen mor var enda barnet och med mormoderns syskon och deras barn, varav en del fanns på nära håll i Fjälkinge, verkar det inte ha funnits någon kontakt alls. Jag har inget som helst minne av att mor någonsin nämnde dessa nästkusiner. Kanske var det skandalen med det "oäkta" barnet, dvs min mor, som var ett hinder.

Trots att mor inte hade någon kontakt med sina fastrar förrän hennes egen mor hade dött, är hon förvånansvärt öppenhyrt mot dem i sina brev. Inte bara när det gällde känslorna i samband med hennes morfars död och begravning, utan också på ett mera personligt plan. I brevet där hon berättar om hembiträdestjänsten skriver hon:

Ni må tro, att det är spännande för mig nu, ja det har det alltid varit i mitt liv, jag behöver aldrig söka spänning och äventyr i böcker, jag upplever allt sådant i min egen livsbok, och jag lever så intensivt också, jag sörjer av hela mitt hjärta, gläder mig av hela min själ, arbetar med hela min varelse och vilar och njuter med både kropp och själ. Jag vill leva riktigt, nu när jag är ung och stark, så att jag, om jag får bli gammal, kan tänka tillbaka på livet med tillfredsställelse.

Här känner jag hur avståndet mellan oss krymper, hur likartat vi upplevt livet och frågetecknet inför ålderdomen. En ålderdom hon aldrig fick, men som jag håller på att erövra.

*

Vi träffades aldrig en sista gång.
Jag förstod inte att det var så nära.
Ville inte förstå,
kunde inte,
mäktade inte,
vågade inte.

Det var den tunna huden
spänd över käkar och kindben,
ögonen
som sett sin sista sommar,
mötet
med den som vet hur sagan slutar.

Allt detta
som redan finns i mina gener,
en slumrande smärta
jag inte vågar väcka.

*

Sedan några dagar är jag nu hemma igen efter ett dygn på sjukhus. Häromnatten vaknade jag av en fruktansvärd smärta i ryggen. Det strålade ut i armen och efter konsultation av 1177 blev det ambulansfärd till Karlshamn. Massor av provtagningar och undersökningar gjordes, men det var inget fel på hjärtat och inte på något annat heller. Jag blev hemskickad med rejäla mängder smärtstillande och en teori om att det kunde vara bältros eller något muskulärt. Eftersom de förväntade symptomen på bältros uteblev, beställde jag tid hos den kiropraktor som avhjälpde mina ryggsmärtor för ett par år sedan. Han konstaterade att smärtorna troligen orsakats av ständig spänning på grund av psykisk stress under en längre tid, något som jag sätter i samband med den påfrestande pandemisituationen. Efter ett par behandlingar började smärtan i viss mån avta, så nu är jag inbokad två gånger i veckan fram till jul.

Som om det inte räckte med novembers mörker.

*

På Coronafronten blir det också allt mörkare. Pandemins andra våg rullar in över världen och antalet sjuka och döda här hemma till och med överstiger vårens katastrofala nivåer. Kanske är det fel att säga att vågen rullar in, för det är inte något som sker av sig självt, det är inte en våg som drar in ungefär som en tsunami eller en eld som blossar upp. Den beror till allra största delen på oss själva, att vi inte följer de regler och rekommendationer som ges. Att det festas, handlas på varuhus och gallerior och att vi inte håller avstånd. Jag säger vi, men vet att jag har rent samvete i detta.

*

Nu har det inte blivit något skrivet på många dagar. Anledningen är flera attacker av panikångest. Även om ryggen långsamt blir bättre så mår jag fruktansvärt dåligt. Jag misstänker att det handlar om rädslan att bli smittad, nu när det dagligen rapporteras om allt fler inlagda för intensivvård och allt fler döda. För naturligtvis utgår jag från att om jag blir smittad, kommer jag att bli ordentligt sjuk eller dö. Det hjälper inte att jag försöker intala mig att de allra flesta faktiskt blir ganska lindrigt sjuka, ungefär som en vanlig influensa.

Jag upplever verkligen den här pandemin som ett reellt hot, en farlig fiende. Men inte som att stå på ett fält, en hed med fri sikt åt alla håll, eller befinna sig i en båt på öppna havet, där man lätt skulle upptäcka en fiende på hundratals meter, utan som att vara på flykt i en skog, där varje trädstam utgör ett fullgott skydd för någon person, inte bara utrustad med illasinnade avsikter utan också ett laddat gevär. Ungefär så som jag föreställer mig att en snapphane, någon av mina förfäder, måste ha känt sig, då han för 350 år sedan, jagad av svenska ryttare, befann sig i skogarna i gränstrakterna mellan Skåne och Blekinge, utan det skydd som sommarens lövverk erbjöd, men som hösten och den första frosten berövat honom.

Kanske hade han också panikångestattacker.

✱

De oinvigda vinkar förstrött
när jag låter mig falla,
förenklad som ett avskalat primtal.

Ropen förlorar sitt eko,
brunnar tappas på djup,
vägar mister sitt mål.
Utanför protokollet:
skuggor som sväljer ord efter ord,
minnen som utlöser misströstans minor.

Ljuset håller krampaktigt fast i horisonten
en stund innan mörkrets valthorn dånar.

✱

Jag bestämde mig för att ansöka om uppdraget som Biblioteksutveckling utlyste och skickade häromdagen in min beskrivning. Upplägget blir i dagboksform, kompletterad med utblickar bakåt i tiden och lyriska inslag inspirerade av både nutid och dåtid. Jag kallar det *På avstånd*, som ju också är mantrat under pandemin.

När vi nu inte kan ses i verkliga livet, är det åtminstone en tröst att få ses via datorskärmen. Idag hade vi adventskaffe a la Zoom med barn och barnbarn och vi inser alla att det kommer att bli en mycket annorlunda jul.

DECEMBER

Nu har jag berättat för mina barn om min panikångest. Det var inte lätt. Jag ska ju vara en god förebild, en stark och kapabel kvinna, en trygghet att vända sig till när det blåser snålt. Det kändes som att jag skulle rasera den bilden genom att berätta. Plus att jag känner viss skam över det, kanske mest inför mig själv. Men jag hade visst glömt bort att mina barn är vuxna, 47 och 41 år gamla. Att de uppnått den mognad, att de både vet och accepterar, att medan de blev vuxna, åldrades jag. Att det finns en vändpunkt när de är starkare och mer kapabla än jag. En skärningspunkt mellan deras uppåtgående kurva och min nedåtgående.

Det är inte lätt att bli gammal, men det är underbart att trots det bli älskad.

*

Att vara hembiträde i Norra Åsums prästgård var inte alls så positivt som mor hade föreställt sig. Efter ett par månader skriver hon till sin pappa och beklagar sig. Prästfrun begär att hon ska städa alldeles omåttligt, hon får inte vara ledig på kvällarna, inte heller en eftermiddag i veckan som utlovats och lönen endast är 55 kronor i månaden, vilket är lägre än brukligt. I maj slutade hon sin tjänst och flyttade tillbaka till inackorderingsrummet hos de blivande svärföräldrarna. Nu blev det ännu en sommar med jordbruksarbete hos Fjälkingebönderna.

Kriget pågick fortfarande och kanske ville mor och far vänta med giftermål tills det var över, men i oktober 1944 tog de i alla fall steget att förlova sig. Enligt mors noggranna kassabok kostade förlovningsringen 41 kronor. Av samma kassabok framgår också att hon nu började arbeta med sin hemgift. Att sy och namna 30 lakan, 20 örngott, 7 dussin handdukar, 6 servetter och 10 stora dukar måste ha sysselsatt henne åtskilliga timmar!

Innan de kunde gifta sig gällde det att hitta någonstans att bo. Redan i augusti 1944 hade de en husaffär på gång, men det blev inget köp. Av ett brev från min morfar förstår man att de letade hus i Fjälkinge, men utbudet måste ha varit klen och de började fundera på att köpa en tomt och bygga nytt. Mor skrev i januari 1946 till sin pappa:

Något resultat beträffande tomt har det ännu inte blivit, för bönderna vill inte sälja jord nu, inte förrän om två år. De påstå, att det är bättre att ha jord än pengar i dessa oroliga tider.

Men i april har de hittat sitt hem. Inte i Fjälkinge utan i Kristianstad, en alldeles nybyggd radhuslägenhet om tre rum och kök, källare och uteplats på Floravägen. I maj görs en inköpsresa till Stockholm, där större delen av hemmets möbler inhandlas på Paul U. Bergströms (PUB) och en mindre del på NK. Hela kalaset kostade drygt 2 700 kronor, omkring 58 000 i dagens penningvärde, och det var mor som betalade.

I slutet av maj flyttade de in i sitt nya hem och på midsommarafton gifte de sig i Värmland. Vigseln ägde rum i Brunskogs kyrka och hemma hos mors pappa och tant Torborg på Ängbråten blev det en enkel fest. Drygt ett och ett halvt år senare fick de sitt första barn, en flicka som döptes till Kerstin Ylva Torborg.

*

Idag har Biblioteksutveckling i Kronoberg och Blekinge beslutat till vilka de ska ge de tio skrivaruppgifterna. Med stor spänning öppnade jag maillet och där fanns mitt namn som ett av de fyra i Blekinge! Vilket underbart, glädjande besked! Precis vad jag behöver i denna på flera sätt mörka tid. Så stolt och glad.

*

Jag tänker och drömmer mycket om händelser och ännu mer om miljöer från tidigare i mitt liv. Är detta ett ålderdomstecken? Något slags sammanfattning för mig själv av hur mitt liv blev och hur scenen där det utspelades såg ut? Eller beror det på att livet i nuet är så enahanda, så fattigt på stimulans att dåtiden behöver återupplevas för att göra tillvaron uthärdlig? Att detta är det enda sättet att umgås med andra människor än familjen, att se andra rum än de jag nu bebor?

Med tanke på hur många ställen jag bott på sedan jag lämnade föräldrahemmet på Floravägen finns det ett stort antal lägenheter och hus att besöka i dessa tankar och drömmar. Lite förvånande är detaljrikedomen i minnena av miljöer. Den smutsgula, runda bänkdiskmaskinen i min första lägenhet i Lund eller det spruckna betonggolvet i uthuset i Simrishamn. Varför har just de bilderna sparats på min hårddisk? Minnena av händelser förbryllar mig. Sällan minns jag hela händelseförlopp utan bara snabba nedslag, en ögonblicksbild, nästan som ett foto eller en kort videosnutt, kombinerad med en stark känsla. Fungerar minnet så för alla eller är jag udda i detta avseende? När jag vill tolka det positivt tänker jag att det beror på att jag lever så mycket här och nu att avtrycken bara blir färg- och känslostarka stillbilder. Inga långfilmer, här inte.

*

Tyngdlagen tillämpas inte längre så strikt
och behovet av motstånd minskar.

När ljuset kröker sig bortanför tanken
och månen rundas av blod
då fylls mina fångstnät med stjärnor.
De glittrar som fiskstim på flykt från ett döende hav.

*

På tal om minnen av miljöer. Sedan drygt ett år bor vi ju i Sölvesborg och även här har släkten gjort en hel del avtryck, något som jag hittills inte har fördjupat mig så mycket i, men nu är det dags. Och då hamnar jag åter på fars sida.

När jag var barn besökte vi ofta Sölvesborg. Här bodde flera släktingar; fars kusiner Olof, Börje och Lilly, fars farbror Oqvin, fars morbröder Aron och Axel och fars systrar Iris och Rakel med familjer. Flera av dem var målare, andra arbetade på varvet. När jag nu som släktforskare tittar närmre på alla dessa ser jag att de flesta bodde inne i centrala staden, men några ute i Falkvik.

Själv bor jag på Skeppsbrogatan och på samma gata fanns den skeppshandel som fars kusin Lilly drev under många år. Först tillsammans med sin make Lennart Jönsson, som övertagit den av sin far sjökaptenen Bengt Jönsson, men efter det att Lennart dött, 45 år gammal, drev hon den vidare på egen hand i många år.

Det finns ytterligare en koppling till Skeppsbrogatan. Här fanns under många år ett stort hus som kallades Sjöslottet. Hade det funnits kvar på andra sidan gatan, hade jag kunnat se det från vårt vardagsrumsfönster. I detta hus arbetade min farmor Ida som piga från 1902 till julen 1906 hos kapten Axel Herman Heilborn. I februari 1906 blev hon gravid. När barnet föddes i november står fadern som okänd, men barnet, min faster Iris, har sagt att det var en stalldräng som hette Ernst Johansson, någon som jag inte lyckats identifiera.

Från vårt sovrumsfönster kan jag se gårdssidan av husen på Badhusgatan och där, på nummer 4, bodde min farfars far Ola Mattsson det sista året av sitt liv. De elva åren dessförinnan, 1910–21 bodde han på Hellerströmska lyckan. Och bara ett par kvarter bort, i hörnet av Östra Storgatan och Markgatan, låg Sölvesborgs Kolonialvaruaktiebolag som sedan blev EOL-bolaget, där min far arbetade 1939–43.

Vårt hus byggdes 1879 av skeppstimmermannen Carl Svensson, som också bodde här fram till sin död 1892. Huset övertogs sedan av hans dotter Sissa, kallad Lång-Carla-Sissa. När jag forskade vidare om denne Carl Svensson fann jag att vi hade gemensamma rötter i Örkeneds socken på 1600-talet, han var alltså en avlägsen släkting till mig. Och inte bara till mig utan också till Hans.

Ibland snubblar man över märkliga sammanträffanden!

*

Igår tittade vi till stugan, gick en promenad på stranden, åt medhavd lunch och hämtade matkassar i Åhus på hemvägen. Det var merparten av julmaten som forslades hem, så nu finns det lite kökssysslor att fylla ut tiden med. Vi har visserligen bestämt oss för ett ganska begränsat julbord, men å andra sidan finns det ingen anledning att ytterligare poängtera att detta blir en trist jul. Heminlagda sillar, Jansson, rökt lax, skinka, köttbullar och några goda ostar plus diverse tillbehör vill vi inte avstå från. Så idag har jag rullat och stekt 68 köttbullar som nu finns i frysen. Imorgon ska jag baka vörtbröd.

*

Nytt besök hos kiropraktorn idag. Jag blir stadigt bättre i ryggen och följer hans regler till punkt och pricka. Inte sitta och handarbete (har aldrig gjort), inte putsa fönster (skönt att slippa), inte sitta och läsa (ligger och lyssnar i stället), helst bara sitta när jag äter, flera korta promenader varje dag. Begränsningen av sitt-tiden klarar jag av genom att ha flyttat upp min datorarbetsplats till vinden där det finns ett höj- och-sänkbart skrivbord så jag kan stå vid datorn. Dessutom har jag kunnat dra ner ordentligt på Alvedonen, vilket känns mycket bra; jag avskyr att propa i mig piller.

Vad gäller boklyssnandet har jag återvänt till en gammal favorit. I bokhyllan finns ett tiotal titlar av Ulf Lundell, men av någon anledning har jag inte läst någon av hans senare romaner. Nu lyssnar jag med stor behållning på *Vädermannen* från 2008. Liksom i hans tidigare romaner är igenkänningsfaktorn hög för många tankegångar och känslor; vi är ju praktiskt taget jämnåriga. Även miljöerna eftersom bokens huvudperson är bosatt på en gård belägen på höjden strax utanför Kivik. Hanöbukten i alla slags väder, Ravlundafältet med dess stundtals dova kanonmuller, Stenshuvuds nationalpark med sina raviner och utsikter och alla de näraliggande orterna med för mig så välbekanta namn. Som vanligt skriver han så man invaggas i tron att det är starkt självbiografiskt, vilket det säkert är vad gäller just tankar och miljöer, men så rinner handlingen i väg på ett sätt som nästan omärkligt leder in i fiktionen. Var gränsen går är svårt att säga, men genom beskrivningarna av platserna och naturen hålls man som läsare ändå kvar i verkligheten, trots att handlingen i en del stycken blir alltmer otrolig. Det är skickligt och underhållande samtidigt som det ändå är tankarna om och känslorna inför samtiden, naturen och livet som är min största behållning.

*

Jag trivs bäst i morgonljuset
nära havet vill jag gå
höra vågor hemligt viska
hur man djupet ska förstå.
Jag kan känna vinden komma
ifrån heden söderut
med en doft av sol och timjan
innan dagarna tar slut.

*

Stora silldagen inföll idag då vi producerade stekt inlagd, Skärgårdssill, Brantevik och löksill. Julklappar till barnbarnen är ombesörjda via Internet; vuxenklappar är avskaffade sedan flera år och i år får även granen stryka på foten.

Och imorgon börjar ljuset komma tillbaka! Idag är det vintersolståndet med årets längsta natt, men sedan ska mörkret ge vika, låt vara långsamt, men det går på rätt håll och jag hoppas att även mitt inre mörker ska tunnas ut.

Något som inte går på rätt håll är antalet offer för pandemin. Bara den senaste veckan har nästan 44 000 personer smittats och 450 avlidit i vårt land och nu är även läget i Blekinge värre än tidigare. Sammanlagt har drygt 7 700 personer nu dött i Covid-19 i Sverige. 90% av dessa var över 70 år. Skrämmande siffror. Måtte vaccinet komma snart. Det känns som jag håller andan under vatten och bara väntar på att få komma upp till ytan och ta ett djupt andetag.

*

Jul, jul, strålande jul. Fast inte blev den så strålande i år. Försökte hålla modet uppe genom att göra "som vanligt", men när det ovanliga var så påtagligt var det inte lätt. Även om stora julpusslet inte ser likadant ut varje år med barn och barnbarn och syskon som ska alternera mellan olika bonusfamiljer och far- och morföräldrar, så är vi aldrig bara två personer vid matbordet och Kalle. Och inte kan man leka charader eller packa pappas kappsäck när man bara är två. Det bästa vi kunde åstadkomma var att äta julbord tillsammans via Zoom, men det kändes bra fattigt, nästan värre.

På juldagen strålade i alla fall solen och vi gick en fin promenad vid Valje herrgård. Annandagen var jämngrå, men lystes upp av ett kort utemöte med svåger, svägerska och svärföräldrar. Tredjedag jul var en viktig dag för då gavs den första vaccinsprutan i Sverige. Så efterlängtat! Nu ska vaccinleveranserna börja rulla in på bred front och har jag tur kan jag kanske få min första dos i januari.

*

Nyårsafton med festsupé för två i hemmet, men det var inte första gången, så det kändes mindre tufft än julen. Vid tolvslaget gick vi ut på Hamnplan med bubbel i glasen och såg himlen lysas upp av mängder av raketer, definitivt fler än förra året, kanske ett tecken på hur välkommet det nya året är, en förhoppning om att vi ska få livet tillbaka och kunna träffas och kramas igen.

För mig är årsskiftet inte alldeles enkelt. Ännu ett år kan läggas till handlingarna och i vanliga fall är det inte särskilt känslösamt, mest tacksamt för att jag fick ännu ett, men den här gången var det en lättnad att få lämna det gångna året bakom sig, naturligtvis med en stark tro att det kommande ska bli mycket bättre. Men vanligtvis, just i själva skiftet rör sig tankarna framåt, vad det nya året ska föra med sig. Frågorna som hopar sig. Kommer jag att stå här också nästa nyår med ett glas i handen? Någorlunda frisk och kapabel. Min orosgen gör sig starkt påmind i just den stunden, just i själva övergången mellan åren. Men redan nästa morgon är jag på spåret igen och tar mig an det nya året med optimism och verksamhetslust. Och den här gången kan väl det nya året inte bli sämre, tyngre eller svårare än det gamla!

*

Spindelvävar gnistrande av tusen droppar dagg
spända mellan tistlars stänglar.
Fullkomliga
i det förväntansfulla morgonljuset.
Otänkbara
i skymningens doft och stilla förvissning.
Jag vill finnas på den jord,
där spindelvävar gnistrar och skymningen doftar.
Jag vill leva i förväntan och förvissning.